

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Filip Matějka

Účet

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce:

doc. JUDr. Petr Liška, LL. M., Ph.D.

Katedra:

Katedra obchodního práva

Datum vypracování (uzavření rukopisu):

31. března 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 31. března 2015

Filip Matějka

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval doc. JUDr. Petru Liškovi, LL.M., Ph.D. za jeho věcné rady a připomínky, ochotu a celkově velice vstřícný přístup při vedení této diplomové práce.

Obsah

Úvod	1
1. Podstata účtu	3
2. Smlouva o účtu	5
2.1. Pojetí smlouvy o účtu	5
2.1.1. Smlouva o účtu jako bankovní obchod.....	6
2.1.2. Smlouva o účtu jako smlouva adhezní	7
2.1.3. Smlouva o účtu jako smlouva spotřebitelská.....	7
2.2. Účastníci smlouvy o účtu	9
2.2.1. Strana odlišná od majitele účtu a poskytovatel platebních služeb.....	9
2.2.1.1. Banka	11
2.2.1.2. Spořitelní a úvěrní družstva	12
2.2.2. Přijímání vkladů od veřejnosti	12
2.2.3. Majitel účtu	14
2.3. Závazek ze smlouvy o účtu	15
2.4. Bankovní obchodní podmínky	16
2.4.1. Včlenění obchodních podmínek do smlouvy.....	18
2.4.2. Přednost ujednání ve smlouvě	20
2.4.3. Konflikt obchodních podmínek	20
2.4.4. Překvapivé klauzule	21
2.4.5. Změna obchodních podmínek.....	22
3. Obecná úprava účtu.....	26
3.1. Nakládání s účtem	27
3.2. Nakládání s peněžními prostředky na účtu	27
3.3. Úročení peněžních prostředků na účtu	29
3.4. Smlouva o kontokorentu	29
3.5. Důsledky smrti majitele účtu	30
3.6. Typy účtů	30
3.6.1. Platební účet.....	30
3.6.2. Jiný než platební účet.....	32
3.6.3. Vkladní knížka.....	34
4. Smlouva o platebních službách.....	36
4.1. Uživatel platebních služeb	38
4.1.1. Spotřebitelé	38
4.1.2. Drobní podnikatelé	38
4.1.3. Ostatní uživatelé	39
4.2. Platební služba	40
4.3. Povinnosti poskytovatele platebních služeb.....	42
4.3.1. Informační povinnost poskytovatele platebních služeb před uzavřením smlouvy o platebních službách	43
4.3.2. Informační povinnost poskytovatele platebních služeb během trvání právního vztahu ze smlouvy o platebních službách.....	45

5. Změna smlouvy o účtu.....	47
5.1. Změna rámcové smlouvy o platebních službách	47
6. Zánik závazku ze smlouvy o účtu	51
6.1. Výpověď.....	52
6.1.1. Výpověď smlouvy o platebním účtu.....	53
6.1.2. Výpověď smlouvy o jiném než platebním účtu	54
6.2. Služba změny účtu	55
7. Přejícná úprava účtu	57
Závěr	58
Seznam zkratek	60
Použitá literatura a prameny	61
Abstrakt	65
Cizojazyčné resumé	66
NÁZEV DIPLOMOVÉ PRÁCE V ANGLICKÉM JAZYCE	67
KLÍČOVÁ SLOVA.....	67
KEY WORDS.....	67

Úvod

Předmětem této diplomové práce je rozbor právní úpravy účtu. Účet se stal v moderní ekonomické společnosti nedílnou součástí života jak podnikatelských, tak nepodnikatelských subjektů. Účet lze považovat za finanční produkt sloužící k ukládání dočasně volných peněžních prostředků a především k uskutečňování bezhotovostního platebního styku.

Vzhledem k rozsáhlosti tématu práce neobsahuje komplexní analýzu dané problematiky, ale zaměřuje se především na právní úpravu provedenou novým občanským zákoníkem, kde je úprava obsažena v důsledku rekonstrukce soukromého práva. Nicméně pro provedení náležitého výkladu problematiky účtu je nezbytné k ní přistoupit rovněž z pohledu zákona o platebním styku, který upravuje práva a povinnosti při poskytování platebních služeb. V určitých pasážích je výklad též podáván v kontextu s předchozí právní úpravou v obchodním zákoníku a občanském zákoníku z roku 1964, a to v podobě vymezení určitých odlišností obou právních úprav. Avšak účelem práce není komplexní srovnání aktuální úpravy s právní úpravou předchozí.

Úvodní kapitola této práce poskytuje základní vymezení podstaty účtu, jak je chápána odbornou literaturou.

V druhé kapitole je pozornost věnována smlouvě o účtu. Úvodní část kapitoly se zaměřuje na základní charakteristiku smlouvy o účtu, jakožto smluvního typu upraveného občanským zákoníkem, na základě kterého dochází ke zřízení účtu. V kapitole je provedeno vymezení smlouvy o účtu jako bankovního obchodu, smlouvy uzavírané adhezním způsobem a smlouvy spotřebitelské. Rovněž je podán výklad týkající se subjektů smlouvy o účtu a závazků z ní vyplývajících. Závěr kapitoly je věnován rozboru bankovních obchodních podmínek, jejichž úprava doznala určitých změn v souvislosti s nástupem nové právní úpravy. Detailnějšímu zkoumání je podrobena zejména úprava překvapivých ustanovení obsažených v obchodních podmínkách a úprava možné změny obchodních podmínek.

Třetí kapitola rozebírá obecnou úpravu účtu v občanském zákoníku, zejména je zaměřena na nové členění typů účtů na platební a jiné než platební účty, včetně poskytnutí základní charakteristiky vkladní knížky.

Čtvrtá kapitola je věnována úpravě smlouvy o platebních službách podle zákona o platebním styku, která je zcela zásadní pro náležité vymezení smlouvy o účtu, a to na základě skutečnosti, že smlouva o účtu bude zpravidla rámcovou smlouvou o platebních službách. Kapitola poskytuje detailnější výklad pojmu uživatel platebních služeb z pohledu ochrany poskytované zákonem o platebním styku. Vzhledem k možnému rozsahu práce je závěr kapitoly soustředěn na analýzu informační povinnosti poskytovatele platebních služeb v souvislosti s uzavíráním smlouvy o platebních službách.

Následující kapitoly, v pořadí pátá a šestá, podávají výklad procesu změny smlouvy o účtu především z pohledu zákona o platebním styku, který stanoví zvláštní požadavky pro uskutečnění změny rámcové smlouvy o platebních službách. V kapitole nazvané zánik závazku ze smlouvy o účtu je věnována pozornost úpravě výpovědi jako jednomu z nejčastějších důvodů zániku závazkového vztahu. Na závěr kapitoly je zařazeno vymezení tzv. služby změny účtu, která umožňuje jednoduchý a časově nenáročný přechod od jednoho poskytovatele platebních služeb k druhému.

Závěrečná kapitola stručně pojednává o přechodné úpravě účtu.

1. Podstata účtu

Problematika podstaty účtu není v odborné literatuře podrobena častému zkoumání. Určité doktrinální vymezení podstaty běžného účtu uvádí Hermann – Otavský K., který s podstatou běžného účtu spojuje saldo vzájemných pohledávek dvou stran. Strany „vzájemné své pohledávky resp. dluhy peněžné nebudou jednotlivě ani k platnosti přiváděti ani plniti resp. vyrovnávati, zvláště též ne kompensovati, nýbrž že v určitém období vzájemné své pohledávky zúčtují stanovením účetního zůstatku.“¹ Saldem lze rozumět zůstatek účtu, tedy rozdíl mezi součtem částek zapsaných na straně „Má dáti“ a na straně „Dal“. Položky jsou do běžného účtu zapisovány podle data, kdy vznikly, a podle jejich povahy, tj. zda se jednalo o výplatu peněžních prostředků („Má dáti“) či jejich přijetí („Dal“). Stanovení salda považuje citovaný autor buď za uznání či novaci. Existenci běžného účtu předpokládá jak mezi kupci, tak ve vztahu kupec – nekupec, tj. neomezuje jej pouze na vztah banka - klient.

Určité modernější vymezení podstaty účtu lze nalézt u Pelikánové I., která smlouvou o účtu rozumí rámcovou smlouvu o poskytnutí bankovních služeb. Citovaná autorka chápe rámcovou smlouvu jako smlouvu, na jejímž základě dochází ke vzniku dlouhodobějšího právního vztahu. Ten je realizován prostřednictvím následně uzavíraných dílčích smluv, které zpravidla respektují podmínky rámcové smlouvy, přičemž připouští jejich odchýlení od stanovených podmínek. Uzavírání dílčích (realizačních) smluv nevyplývá z kontraktační povinnosti založené rámcovou smlouvou.²

Právní úprava obchodního zákoníku v § 708 vymezovala podstatu běžného účtu prostřednictvím stanovení závazků banky založených smlouvou o běžném účtu. Banka se zavazovala zřídit od určité doby a v určité měně účet pro majitele účtu, přijímat na zřízený účet peněžní prostředky, vyplácet z něj peněžní prostředky nebo z něj či na něj provádět platební transakce. V rámci závazkového právního vztahu měla banka povinnost tento závazek evidovat v účetních knihách. Ke změně výše dluhu banky docházelo v důsledku operací prováděných na účtu zpravidla ze strany majitele účtu.

¹ HERMANN-OTAVSKÝ, K. *O obchodech podle čtvrté knihy všeobecného zákona obchodního*. Praha: Všehrad, 1928, s. 17.

² PELIKÁNOVÁ, I., *Komentář k obchodnímu zákoníku. 5. díl*. Praha: Linde Praha, a.s., 1999, s. 522.

Občanský zákoník se inspiroval právní úpravou běžného účtu v obchodním zákoníku, přičemž pojem účet nijak nedefinuje. Podstatou závazku ze smlouvy o účtu je ve smyslu § 2662 ObčZ zřízení účtu, přijímání hotovosti nebo bezhotovostních plateb na účet („Dal“) a provádění výběrů hotovosti a bezhotovostních převodů z účtu („Má dáti“).³

Dle Lišky P. lze účet tedy chápat jako způsob evidence pohledávky majitele účtu za tím, kdo vede účet, a způsob evidence dluhu toho, kdo vede účet, vůči majiteli účtu.⁴ Oprávnění majitele účtu na výplatu peněžních prostředků vložených nebo převedených na účet představuje jeho pohledávku na majetkové plnění v podobě výběrů hotovosti či převodů peněžních prostředků vůči tomu, kdo vede účet.

³ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwert, a.s., 2014, s. 19.

⁴ LIŠKA, P. in LIŠKA, P., ELEK, Š., MAREK, K. *Bankovní obchody*. Praha: Wolters Kluwert, a.s., 2014, s. 77.

2. Smlouva o účtu

2.1. Pojetí smlouvy o účtu

Nová právní úprava již nadále nerozlišuje smlouvu o běžném účtu a smlouvu o vkladovém účtu, které upravoval obchodní zákoník. Obě smlouvy náležely mezi tzv. absolutní obchody a závazkový vztah jimi založený se řídil výlučně úpravou obsaženou v části třetí ObchZ, a to bez ohledu na povahu účastníků.⁵ Podle důvodové zprávy toto rozlišování ztratilo z velké části své původní opodstatnění, neboť „*velká část právní úpravy je již v současnosti oběma smluvním typům společná, takže smlouva o vkladovém účtu je fakticky modifikací smlouvy o běžném účtu. Nejsou vyloučeny ani smlouvy, které v sobě kombinují prvky obou smluvních typů. Stávající právní úprava smlouvy o vkladovém účtu nemá převážně ani dispozitivní povahu a pouze uvádí, které různé eventuality mohou strany ve smlouvě upravit, což je nadbytečné. Osnova proto upravuje jako obecný smluvní typ smlouvu o účtu, která bude po příslušných smluvních modifikacích využitelná jak pro stávající běžné, tak pro stávající vkladové účty.*“⁶ Lze tedy shrnout, že úprava smlouvy o vkladovém účtu byla speciální úpravou smlouvy o běžném účtu, kterou dále rozvíjela a zpřesňovala.

Smlouva o účtu má konsensuální povahu, což znamená, že k jejímu uzavření dochází již souhlasným projevem vůlí smluvních stran, aniž by bylo třeba reálných jednání, spočívajících například ve složení hotovosti jako základního vkladu. V souladu s principem smluvní volnosti si však smluvní strany požadavek složení základního vkladu mohou ujednat.⁷

Ve smyslu zásady neformálnosti soukromého práva právní úprava nadále nestanoví požadavek písemné formy pro smlouvu o účtu.⁸ Odstraněním tohoto požadavku občanský zákoník navazuje na úpravu zákona o platebním styku, který rovněž nepožaduje pro platné uzavření smlouvy o platebních službách písemnou formu. Zároveň dochází ke sjednocení právního režimu uzavírání smlouvy o účtu, která je smlouvou o platebních službách podle zákona o platebním styku, a smlouvy o účtu,

⁵ Ustanovení § 261 odst. 3 ObchZ obsahovalo taxativní výčet tzv. absolutních závazkových vztahů.

⁶ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 952.

⁷ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwert, a.s., 2014, s. 95.

⁸ Obchodní zákoník stanovil v § 708 odst. 2 požadavek písemné formy pro smlouvu o běžném účtu, která není smlouvou o platebních službách. Totožně v případě smlouvy o vkladovém účtu (§ 716 odst. 2).

kteřá smlouvou o platebních službách není. Povinnost uzavřít smlouvu o účtu v písemné formě však vzniká v případě, kdy jedna ze smluvních stran projeví vůli smlouvu písemně uzavřít ve smyslu § 1758 ObčZ. Nicméně lze konstatovat, že z hlediska bankovní praxe je jen těžko představitelné uzavírání smlouvy o účtu bez jejího písemného zachycení, a proto písemná forma smlouvy o účtu bude přinejmenším obvyklá. Pokud bude smlouva o účtu uzavřena v jiné než písemné formě, podle § 1757 odst. 1. ObčZ zpravidla následně ten, kdo vede účet, obsah smlouvy písemně potvrdí.⁹

Smlouva o účtu není ze zákona považována za smlouvu úplatnou. Smluvním stranám je nicméně umožněno si ji jako úplatnou sjednat. Pokud tak strany učiní, aniž by ve smlouvě specifikovaly výši úplaty, při jejím určení se bude postupovat dle obecného pravidla, které stanoví povinnost hradit úplatu obvyklou v době a místě uzavření smlouvy.

2.1.1. Smlouva o účtu jako bankovní obchod

Smlouva o účtu se řadí do kategorie bankovních obchodů. Bankovními obchody se rozumí „*smlouvy uzavírané bankami při jejich podnikatelské činnosti a na základě těchto smluv vznikající závazky.*“¹⁰ Za bankovní smlouvy lze označit takové smlouvy, které banky uzavírají za účelem realizace bankovní činnosti na základě § 1 odst. 1 a 3 ZoB.¹¹ Bankovní obchody lze členit na:

- **pasivní,**
- **aktivní,**
- **přidružené.**

Za pasivní bankovní obchody jsou obecně považovány ty, na základě kterých banka získává peněžní prostředky pro svoji podnikatelskou činnost, v důsledku čehož má banka postavení dlužníka. Pasivním bankovním obchodem je právě smlouva o účtu, ale také například emise dluhopisů. Naopak v případě aktivních bankovních obchodů se banka nachází v postavení věřitele. Do této skupiny obchodů se řadí například smlouva o úvěru. Mezi bankovní obchody přidružené, které slouží k zajišťování

⁹ Srov. HORÁČEK, T. in ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol, *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwert, a.s., 2014, s. 237.

¹⁰ LIŠKA, P. in LIŠKA, P., ELEK, Š., MAREK, K. *Bankovní obchody.* Praha: Wolters Kluwert, a.s., 2014, s. 38.

¹¹ Např. činnost spočívající v přijímání vkladů od veřejnosti, poskytování úvěrů, provádění platebního styku a zúčtování a další.

a zprostředkování plateb a oběhu peněz, lze zařadit například smlouvu o inkasu či smlouvu o akreditivu.¹²

2.1.2. Smlouva o účtu jako smlouva adhezní

Smlouvu o účtu lze považovat za typickou adhezní smlouvu. Pro adhezní smlouvy je charakteristické určité omezení smluvní svobody jedné ze smluvních stran. Ve smyslu § 1798 ObčZ se smlouvou uzavřenou adhezním způsobem rozumí smlouva, jejíž obsah není výsledkem jednání mezi stranami, nýbrž základní podmínky smlouvy byly určeny jednou ze smluvních stran nebo podle jejich pokynů, aniž by slabší strana měla skutečnou příležitost obsah těchto základních podmínek jakkoliv ovlivnit.

K uzavírání smluv adhezním způsobem vede subjekty snaha o zjednodušení a sjednocení režimu sjednávání smluv určitého druhu. Smlouvy jsou v praxi uzavírány určitým standardizovaným postupem, zejména s využitím prostředků jako jsou formuláře či obchodní podmínky vypracované zpravidla jednou ze smluvních stran. V případě smlouvy o účtu dochází k jejímu uzavírání téměř výlučně s odkazem na obchodní podmínky toho, kdo vede účet. Majitel účtu nemá reálnou možnost nějakým způsobem vyjednávat o obsahu obchodních podmínek a smlouvu buď uzavírá za daných podmínek nebo, pokud s obsahem smlouvy nesouhlasí, návrh odmítá.¹³

2.1.3. Smlouva o účtu jako smlouva spotřebitelská

Smlouva o účtu má charakter smlouvy spotřebitelské, pokud je uzavřena mezi **podnikatelem** (tím, kdo vede účet) na straně jedné a **spotřebitelem** (majitelem účtu) na straně druhé. Ve smyslu § 419 ObčZ je za spotřebitele považován každý člověk, který uzavírá smlouvu nebo jinak jedná s podnikatelem mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu povolání. V případě smlouvy o účtu lze přiznat majiteli účtu status spotřebitele, pokud zřízený účet bude využíván za účelem zajišťování osobních potřeb, příp. potřeb domácnosti (tj. k nepodnikatelským účelům).

Na smlouvu o účtu, jakožto smlouvu spotřebitelskou, se vztahuje právní úprava závazků ze smluv uzavíraných se spotřebitelem obsažená v § 1810 až 1867 ObčZ, která

¹² LIŠKA, P. in LIŠKA, P., ELEK, Š., MAREK, K. *Bankovní obchody*. Praha: Wolters Kluwert, a.s., 2014, s. 38.

¹³ PETROV, J. in HULMÁK, M. a kol, *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 244 – 245.

představuje obecnou úpravu ochrany spotřebitele v oblasti soukromého práva. Ustanovení o spotřebitelských smlouvách mají povahu jednostranně (relativně) kogentní, a proto je vyloučena možnost odchýlit se od nich dohodou smluvních stran v neprospěch spotřebitele. Relativně kogentní povaha ustanovení spotřebitelských smluv vyplývá ze smyslu této úpravy, kterým je právě ochrana spotřebitele jako slabší smluvní strany. Nelze tedy sankcionovat ujednání, která se odchyľují ve spotřebitelův prospěch a tím jeho ochranu ještě více posilují.¹⁴ K ujednání směřující v neprospěch spotřebitele se nepřihlíží. Nepřihlíží se rovněž k ujednání či jednostrannému právnímu jednání, kterým se spotřebitel vzdává zvláštního práva, které mu právní úprava poskytuje.

Úprava spotřebitelských smluv je považována za zvláštní úpravu ve vztahu k obecné úpravě závazků. Zvláštnost je odvozena od povahy subjektů, mezi nimiž je smlouva uzavírána. V souvislosti se smlouvou o účtu, která je smlouvou o platebních službách, bude tedy úprava závazků ze smluv uzavíraných se spotřebitelem úpravou zvláštní k zákonu o platebním styku i přes to, že je obsažena v obecném právním předpisu.

Pro posouzení, zda určitému subjektu přísluší postavení spotřebitele, je rozhodující charakter jeho jednání, který vyplývá z účelu a potřeb, které subjekt jednáním sleduje. Při určování statusu spotřebitele je nutné zkoumat okolnosti existující v okamžiku, kdy dochází k uzavření smlouvy. Následná změna v postavení smluvní strany nemá vliv na charakter smlouvy a závazku z ní vyplývajících. Pokud tedy spotřebitel po uzavření smlouvy o účtu začne účet využívat k podnikatelským účelům, tato skutečnost neznamená automaticky ztrátu ochrany poskytované spotřebitelům.¹⁵

V praxi může nastat situace, kdy určité jednání má zčásti podnikatelský a zčásti nepodnikatelský charakter, tj. subjekt uzavírá smlouvu nejen pro účely soukromé, nýbrž také pro účely podnikatelské. Takovou smlouvu nelze považovat za spotřebitelskou, ledaže podnikatelský prvek má v rámci závazkového právního vztahu pouze zanedbatelný význam ve srovnání s prvkem spotřebitelským. Lze tedy usuzovat, že postavení spotřebitele bude přiznáno majiteli účtu, který bude účet využívat za účelem zajišťování svých osobních potřeb a zcela výjimečně bude účet využit k činnosti

¹⁴ HULMÁK, M. in HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 398.

¹⁵ Tamtéž, s. 400.

podnikatelské.¹⁶ Tento závěr vyslovil Evropský soudní dvůr ve věci *Johann Gruber v Bay Wa AG*.¹⁷ Evropský soudní dvůr se rovněž zabýval otázkou posouzením případu, kdy určitá osoba uzavírá smlouvy v rámci přípravy na svoji budoucí podnikatelskou činnost, když judikoval,¹⁸ že takovou osobu nelze považovat za spotřebitele a jí uzavírané smlouvy za spotřebitelské, navzdory skutečnosti, že dosud podnikatelem není.

V české odborné literatuře se však lze setkat i s názorem odlišným,¹⁹ podle kterého je třeba situaci, kdy je v jednání obsažen jak podnikatelský, tak nepodnikatelský prvek, posuzovat na základě zjištění, který prvek v jednání převažuje, tj. podnikatelský či nepodnikatelský. Osobně se přikláním k prvně uvedenému řešení, a to z důvodu, že speciální režim ochrany je třeba aplikovat, jak vyplývá z vymezení osoby spotřebitele, čistě na jednání nepodnikatelské.²⁰

2.2. Účastníci smlouvy o účtu

Strany smlouvy o účtu jsou na základě § 2662 ObčZ označovány jako:

- **ten, kdo vede účet, a**
- **majitel účtu.**

2.2.1. Strana odlišná od majitele účtu a poskytovatel platebních služeb

Oproti předchozí právní úpravě v obchodním zákoníku není výslovně stanoveno, že smluvní stranou závazků upravených v dílu 11 hlava druhá část čtvrtá ObčZ²¹ je banka. K této změně v označení na straně odlišné od majitele účtu důvodová zpráva uvádí, že „*postavení určité osoby jako smluvní strany by nemělo být závislé na její*

¹⁶ Srov. LIŠKA, P. *Některé právní aspekty ochrany spotřebitele ve smlouvě o běžném účtu*. Právní rozhledy č. 3/2007, s. 81.

¹⁷ *Johann Gruber v Bay Wa AG*, ESD, ve věci C-464/01 ze dne 20. 1. 2005.

¹⁸ *Benincasa v. Dentalkit Srl*, ESD, ve věci C-269/95 ze dne 3. 7. 1997.

¹⁹ Blíže srov. HULMÁK, M., in ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. *Občanský zákoník. I. Díl. 2* vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 469.

²⁰ V opačném případě by mohlo docházet ke zneužívání ochrany spotřebitelského práva ze strany malých podnikatelů, kdy by například účet zřízený smlouvou o účtu pro osobní potřebu sloužil rovněž k podnikatelským aktivitám, jejichž rozsah by sice nedominoval v rámci právního vztahu, nicméně ani by nebyl zanedbatelný, a takový majitel účtu by požíval zvláštní ochranu poskytovanou spotřebitelům i při uskutečňování své podnikatelské činnosti.

²¹ Závazky ze smlouvy o účtu, jednorázového vkladu a akreditivu a inkasu.

*regulaci z hlediska veřejného práva, což je přístup obvyklý i u ostatních smluvních typů.*²²

Z vymezení smluvních stran smlouvy o účtu lze tedy dovodit, že z hlediska soukromoprávního může smlouvu o účtu uzavřít kdokoliv, tj. jakákoliv fyzická či právnická osoba. Veřejnoprávní úprava nicméně omezuje okruh subjektů oprávněných uzavírat smlouvy o účtu, když stanoví požadavek získání příslušného veřejnoprávního oprávnění. Jedná se o udělení bankovní licence v případě banky a získání příslušného povolení v případě spořitelního a úvěrního družstva.²³

Vedení účtu bude zpravidla představovat poskytnutí platební služby. Subjekty oprávněné poskytovat platební služby jako podnikání jsou uvedeny taxativním výčtem v § 5 PlStk.²⁴ Osobami oprávněnými poskytovat platební služby jsou vedle **bankovních subjektů**, kam se řadí banky, spořitelni a úvěrní družstva, zahraniční banky a zahraniční finanční instituce, **nebankovní subjekty**, kam náleží platební instituce (včetně zahraničních), poskytovatelé platebních služeb malého rozsahu, instituce elektronických peněz (včetně zahraničních) a vydavatelé elektronických peněz malého rozsahu.

Vzhledem k podstatným náležitostem smlouvy o účtu a v souvislosti s vymezením platební transakce v § 2 odst. 1 PlStk lze konstatovat, že obligatorní náležitostí smlouvy o účtu bude právě závazek toho, kdo vede účet, provádět pro majitele účtu platební transakce. Z uvedeného vyplývá, že smlouva o účtu, která obsahuje závazek poskytovat platební služby, představuje zároveň smlouvu o platebních službách dle § 74 PlStk. Lze tedy dovodit, že za splnění určitých podmínek stanovených veřejnoprávními předpisy mohou být stranou smlouvy o účtu i tyto nebankovní subjekty. Platební instituce jsou oprávněny poskytovat platební služby na základě povolení k činnosti platební instituce, zatímco pro poskytovatele platebních služeb malého rozsahu je vyžadován zápis do příslušného registru vedeného ČNB.

²² ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 953.

²³ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwert, a.s., 2014, s. 96.

²⁴ Právní úprava obsažená v zákoně o platebním styku rozlišuje mezi osobou oprávněnou poskytovat platební služby a poskytovatelem platebních služeb. Za osobu oprávněnou poskytovat platební je považován nositel příslušného veřejnoprávního oprávnění. Naopak poskytovatelem platební služby je osoba, která je stranou smlouvy o platebních službách, aniž by byla nositelkou veřejnoprávního oprávnění. Právní úprava tedy stanoví požadavek, aby osoba poskytující platební služby jako podnikání byla zároveň nositelem veřejnoprávního oprávnění k poskytování platebních služeb, v opačném případě by se jednalo o neoprávněného poskytovatele platebních služeb, který se dopouští správního deliktu neoprávněného poskytování platebních služeb.

Oprávnění ČNB poskytovat platební služby, kterou lze zařadit do **tzv. zbytkové kategorie**, vyplývá *ex lege* z § 34 zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů.²⁵

2.2.1.1. Banka

V praxi nejčastějším subjektem stojícím na straně odlišné od majitele účtu je bezpochyby banka. Pro vymezení pojmu banka je třeba vycházet z definice obsažené v zákoně o bankách, která stanoví, že bankami se „rozumějí *akciové společnosti se sídlem v České republice, které (a) přijímají vklady od veřejnosti, (b) poskytují úvěry a které k výkonu činností podle písmen (a) a (b) mají bankovní licenci.*“²⁶ Z uvedené definice vyplývají některé podmínky, které musí osoba, která „chce být bankou“ splňovat. Jde zejména o požadavek právní formy (akciová společnost) a sídla (se sídlem v ČR). Oprávnění banky přijímat vklady od veřejnosti a poskytovat úvěry jako výkon tradičních bankovních služeb je vázáno na udělení bankovní licence ČNB. Nad rámec hlavní činnosti může banka vykonávat další činnosti uvedené v § 1 odst. 3 ZoB, avšak pouze za předpokladu, že k jejich výkonu má povolení v jí udělené licenci. Poskytování platebních služeb lze podřadit pod tyto další aktivity (platební styk a zúčtování, vydávání a zprávu platebních prostředků, například platebních karet a cestovních šeků).²⁷ Oprávnění poskytovat platební služby není generální, jelikož ČNB může v bankovní licenci omezit okruh platebních služeb pouze na určitý druh nebo stanovit určité podmínky, které musí být splněny před zahájením poskytování platebních služeb.²⁸

Na základě tzv. principu jednotné licence²⁹ mohou na území ČR vykonávat bankovní činnost rovněž banky se sídlem na území jiného členského státu EU, aniž by jim byla udělena bankovní licence ČNB, a to prostřednictvím pobočky nebo bez

²⁵ Ustanovení § 34 zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance stanoví oprávnění ČNB vést účty svých zaměstnanců a poskytovat jim další bankovní služby za podmínek obvyklých v bankovním sektoru a dále vést účty a poskytovat bankovní služby právnickým osobám.

²⁶ Ustanovení § 1 odst. 1 ZoB.

²⁷ Činnosti uvedené v § 1 odst. 3 písm. c) a d) ZoB.

²⁸ STRNADEL, D. in BERAN, J., DOLEŽALOVÁ, D., STRNADEL, D., ŠTEPÁNKOVÁ, A. *Zákon o platebním styku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 77 – 78.

²⁹ Princip jednotné licence vychází ze svobody usazování a svobody poskytování služeb patřící mezi základní zásady EU.

založení pobočky.³⁰ Uvedený princip umožňuje nositeli oprávnění uděleného v domovském státě poskytovat platební služby na území jiného členského státu bez nutnosti získání licence ve státě hostitelském.

V případě zahraniční banky se sídlem v jiném než členském státě EU právní úprava stanoví jako podmínku provozování bankovní činnosti prostřednictvím pobočky na území ČR získání bankovní licence od příslušného orgánu hostitelského státu (ČNB).³¹

2.2.1.2. Spořitelní a úvěrní družstva

Do kategorie bankovních subjektů patří rovněž spořitelní a úvěrní družstva neboli tzv. družstevní záložny, jak jsou souhrnně označovány zákonem o spořitelních a úvěrních družstvech v § 1 odst. 1. Na základě § 1 odst. 3 DrZál je za družstevní záložnu považováno „*družstvo, které pro podporu hospodaření svých členů provozuje převážně finanční činnosti, jimiž se rozumí přijímání vkladů a poskytování úvěrů, záruk a peněžních služeb v různých formách, a které dále poskytuje svým členům další služby pro uspokojování jejich potřeb.*“ Oprávnění vykonávat platební služby je vázáno na udělení povolení, které v souladu s § 2a odst. 3 DrZál může obdobně jako v případě bankovní licence obsahovat určitá omezení.

2.2.2. Přijímání vkladů od veřejnosti

V souvislosti s vymezením subjektů oprávněných uzavírat smlouvy o účtu, považují za potřebné zmínit problematiku vkladů, resp. problematiku přijímání vkladů od veřejnosti. Pojem vklad vymezuje § 1 odst. 2 písm. a) ZoB jako „*svěřené peněžní prostředky, které představují závazek vůči vkladateli na jejich výplatu.*“ Tímto vyvstává otázka, zda jsou peněžní prostředky vložené či převedené na účet vždy považovány za vklad ve smyslu výše citovaného ustanovení a s tím související otázka vlastnictví takových peněžních prostředků.

Podle Lišky P. je třeba peněžní prostředky na účtu považovat za vklad. Citovaný autor k tomuto závěru dochází na základě zkoumání podstaty účtu jakožto evidence

³⁰ Bez založení pobočky v hostitelském státě je možné poskytovat bankovní služby jen tehdy, pokud tato služba nemá charakter trvalé a soustavné hospodářské činnosti.

³¹ ČNB. *Bankovní dohled 2004*. [online]. [cit. 2015-03-17]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/archiv/banky/download/bd_2004_c.pdf>.

pohledávky majitele účtu za tím, kdo vede účet (peněžní prostředky se vložení či převedením na účet přemění na pohledávku majitele účtu).³² Rovněž Pihera V. uvádí, že je nutné pojem vklad vykládat takovým způsobem, že za vklad je považován jakýkoli peněžní závazek banky vzniklý v důsledku poskytnutí peněžních prostředků ze strany majitele účtu. Zároveň dodává, že peněžní prostředky představují vklad, a proto nelze hovořit o vkladu jako o svěřených prostředcích. Z právního hlediska je nepochybně vkladem rozuměna pohledávka vkladatele za bankou.³³

Problematikou vlastnictví peněžních prostředků na běžném účtu se v minulosti zabýval Nejvyšší soud ČR. V rozhodnutí ze dne 14. 4. 2000 se Nejvyšší soud vyjádřil k otázce postavení majitele účtu v rámci nařízení výkonu rozhodnutí příkázáním pohledávky z majitelova účtu. Nejvyšší soud judikoval že, „*obchodní zákoník používá v ustanoveních § 708 a násl. termín „majitel účtu“, i když účet sám o sobě nemá majetkovou hodnotu a peněžní prostředky na něm uložené jsou v majetku peněžního ústavu. Za „majitele účtu“ je třeba z pohledu ustanovení obchodního zákoníku o běžném a vkladovém účtu považovat osobu, pro kterou peněžní ústav zřídil na základě smlouvy účet.*“³⁴

V případě vložení či převedení peněžních prostředků na účet jakožto vkladu právní úprava omezuje okruh subjektů oprávněných takové peněžní prostředky přijmout, když § 2 odst. 1 ZoB stanoví, že „*bez licence nesmí nikdo přijímat vklady od veřejnosti, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak.*“ Tato úprava je transpozicí Směrnice o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o jejím výkonu. Z článku 5 této směrnice vyplývá zákaz přijímat vklady a jiné peněžní prostředky od veřejnosti jinými osobami než bankami. Zvláštní zákony nicméně umožňují, aby vedle nositelů bankovních licencí mohly přijímat vklady od veřejnosti také další subjekty. Oprávněny přijímat vklady jsou družstevní záložny na základě § 1 odst. 2 písm. a) DrZál, který stanoví, že po získání příslušného povolení od ČNB je družstevní záložna oprávněna k přijímání vkladů od

³² LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwert, a.s., 2014, s. 22.

³³ PIHERA, V. in PIHERA, V., SMUTNÝ, A., SÝKORA, P. *Zákon o bankách. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 15.

³⁴ Rozsudek NS ze dne 14. 4. 2000, sp. zn. 21 Cdo 1774/1999.

svých členů. V tomto případě platí, že členové spořitelních a úvěrních družstev jsou považováni za veřejnost.³⁵

Pokud jde o platební instituce, zákon o platebním styku upravuje zvláštní režim pro peněžní prostředky svěřené platební instituci, které vyjímá z režimu vkladů, když v § 19 stanoví, že „*peněžní prostředky svěřené platební instituci za účelem provedení platební transakce nepředstavují vklad podle zákona o bankách.*“ Peněžní prostředky se tedy nestávají vlastnictvím platební instituce. V souladu s touto zásadou je platebním institucím umožněno přijímat peněžní prostředky od veřejnosti, aniž by tím porušovaly zákaz vyjádřený v § odst. 1 ZoB. Převzaté peněžní prostředky nejsou majetkem dlužníka (platební instituce), nýbrž zůstávají majetkem věřitele a jsou platební institucí evidovány v účetních knihách platební instituce odděleně od vlastního majetku instituce. Pokud budou tyto svěřené platební prostředky vloženy na účet platební instituce, vznikne otázka, zda v důsledku jejich vložení na účet přejdou do vlastnictví toho, kdo vede účet. Vzhledem k právní úpravě náležitostí smlouvy o účtu se lze přiklonit k možnosti, že peněžní prostředky vložené či převedené na účet se nemusí nutně stát majetkem toho, kdo vede účet. Uvedený závěr vyplývá ze skutečnosti, že tak není právní úpravou výslovně stanoveno.

Nicméně Liška P. konstatuje, že pokud by se peněžní prostředky neměly stát majetkem toho, kdo vede účet, a měly by zůstat majetkem zákazníka majitele účtu (platební instituce), musela by tato skutečnost být ujednána ve smlouvě o účtu. Lze dovozovat, že taková právní konstrukce je zcela jistě přípustná, nicméně zcela v rozporu s podstatou banky z pohledu ekonomického, jelikož by bankou převzaté peněžní prostředky nemohly být použity jako zdroj pro její finanční aktivity.³⁶

2.2.3. Majitel účtu

Druhou smluvní stranu smlouvy o účtu právní úprava označuje jako majitele účtu. Majitelem účtu může být jak osoba fyzická, tak právnická, bez ohledu, zda jde o podnikatele či nepodnikatele. Z vymezení účtu jako způsobu evidence pohledávky majitele účtu za tím, kdo vede účet, vyplývá, že majitel účtu je vlastníkem pohledávky

³⁵ PIHERA, V. in PIHERA, V., SMUTNÝ, A., SÝKORA, P. *Zákon o bankách. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 35.

³⁶ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwert, a.s., 2014, s. 22.

evidované na účtu, nikoli však vlastníkem evidence jako takové. Nahlížení na účet jako na věc v právním smyslu rovněž umožňuje výklad, podle kterého je majitel účtu vlastníkem účtu jako věci.³⁷

Právní úprava v § 2663 ObčZ připouští, aby byl účet zřízen a veden pro více osob, jako důsledek skutečnosti, že smlouva o účtu byla uzavřena současně s více osobami stojícími na straně majitele účtu.³⁸ Každá z těchto osob má postavení majitele účtu a příslušející jí stejná práva a povinnosti, zejména v souvislosti s nakládáním s účtem a peněžními prostředky na účtu.

V rámci vedení účtu bude zpravidla docházet k poskytování platebních služeb specifikovaných ve smlouvě o účtu. Z této skutečnosti vyplývá, že majitel účtu bude mít postavení uživatele platebních služeb ve smyslu zákona o platebním styku. Výkladem pojmu uživatel platebních služeb se podrobně věnuji v kapitole pojednávající o problematice smlouvy o platebních službách.

2.3. Závazek ze smlouvy o účtu

Základním předpokladem pro možnost aplikace zákonných ustanovení občanského zákoníku upravujících smlouvu o účtu na konkrétní smlouvu je dohoda smluvních stran o obsahu závazku, jenž zahrnuje podstatné náležitosti smlouvy o účtu. Základní ustanovení § 2662 ObčZ stanoví, že: „*smlouvou o účtu se ten, kdo vede účet, zavazuje zřídit od určité doby v určité měně účet pro jeho majitele, umožnit vložení hotovosti na účet nebo výběr hotovosti z účtu nebo provádět převody peněžních prostředků z účtu či na účet.*“

Právní úprava pro vznik smlouvy o účtu požaduje, aby byl ve smlouvě smluven závazek toho, kdo vede účet:

- **zřídit od určité doby v určité měně účet pro majitele,**
- **umožnit vložení hotovosti na účet nebo výběr hotovosti z účtu nebo**
- **provádět převody peněžních prostředků z účtu či na účet.**³⁹

Závazek zřídit účet bude zpravidla ve smlouvě výslovně vyjádřen, případně může vyplývat z obsahu právního jednání toho, kdo vede účet, vyjádřeného ve smlouvě

³⁷ Tamtéž, s. 95.

³⁸ Počet osob není právní úpravou nijak omezen.

³⁹ LIŠKA, P. in HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1187.

o účtu. Tímto vymezením základního závazku ze smlouvy o účtu jsou rovněž rámcově stanoveny povinnosti toho, kdo vede účet, při vedení účtu. Další povinnosti jsou podmíněny skutečností, zda se jedná o platební či jiný než platební účet.⁴⁰

Mezi další obligatorní náležitosti smlouvy o účtu patří:

- určení měny účtu s tím, že účet může být veden v české i zahraniční měně,
- určení doby, od kdy bude účet zřízen.

Doba zřízení účtu bude zpravidla shodná se dnem uzavření smlouvy. Lze stanovit i dobu jinou, nicméně z povahy věci připadá v úvahu pouze doba pozdější než okamžik uzavření smlouvy o účtu. Nepřipouští se, aby závazek zřídit účet předcházel vzniku tohoto závazku, tj. uzavření smlouvy.⁴¹

2.4. Bankovní obchodní podmínky

Banky vydávají obchodní podmínky za účelem vymezení základních pojmů, stanovení pravidel závazkového právního vztahu mezi bankou a jejími klienty a zakotvení vzájemných práv a povinností klienta a banky při poskytování bankovních služeb.

Pojem obchodní podmínky není právní úpravou definován, občanský zákoník pouze upravuje způsob, jakým se mohou obchodní podmínky stát součástí smlouvy. Ustanovení § 1751 odst. 1 ObčZ stanoví, že „*část obsahu smlouvy lze určit odkazem na obchodní podmínky, které navrhovatel připojí k nabídce nebo které jsou stranám známy.*“ Obchodní podmínky lze chápat jako „*specifický dokument usnadňující uzavírání smlouvy a umožňující řešit problematiku při obchodu s jednotlivými druhy zboží nebo poskytování určitých služeb.*“⁴² Obsahem obchodních podmínek jsou pravidla určující práva a povinnosti smluvních stran, jež se stávají závaznými pro strany smlouvy na základě jejich shodné vůle obchodními podmínkami se řídit.⁴³

⁴⁰ LIŠKA, P. in LIŠKA, P., ELEK, Š., MAREK, K. *Bankovní obchody*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 96 - 97.

⁴¹ PLÍVA, S. *Obchodní závazkové vztahy*. 2. aktualizované. vydání. Praha: ASPI, 2009. s. 291.

⁴² LIŠKA, P. in LIŠKA, P., ELEK, Š., MAREK, K. *Bankovní obchody*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 41.

⁴³ KOPÁČ, L. *Obchodní kontrakty, Obecná úprava obchodních smluv*, I. Díl. Praha: Prospektrum, 1993, s. 117.

Marek K. charakterizuje obchodní podmínky výčtem jejich obvyklých znaků:

- nepřímá ujednání smlouvy,⁴⁴
- vedlejší ujednání smlouvy,
- abstraktnost,
- srozumitelnost a jednoznačnost,
- jasnost a bezrozpornost,
- souhlasný projev obou (všech) smluvních partnerů s použitím obchodních podmínek,
- soulad s kogentními normami, dobrými mravy a zásadami poctivého obchodního styku.⁴⁵

Obchodní podmínky mají zpravidla obecný charakter. Obecnost vyplývá ze skutečnosti, že představují pravidla používaná pro větší počet smluv určitého druhu. Z obsahového hlediska mohou stanovit jen určité odchylky od dispozitivní úpravy nebo naopak mohou upravovat komplexně všechna práva a povinnosti smluvních stran. Mohou obsahovat i podstatné náležitosti smlouvy, které právní úprava stanoví pro jednotlivé zákonem upravené smluvní typy, neboť po splnění stanovených požadavků se obchodní podmínky stávají součástí smlouvy, a proto není podstatné, zda jsou požadované náležitosti sjednány ve vlastní smlouvě či v obchodních podmínkách.⁴⁶ Pelikánová I. a Pelikán R. zdůrazňují, že obchodní podmínky je třeba chápat v materiálním smyslu, tedy tak, že se jedná o připravená a opakovaně používaná ustanovení. Nikoliv ve smyslu formálním, tj. zda se jedná o separátní dokument.⁴⁷

Právní úprava obchodních podmínek je obsažena v dílu 1 hlavy první části čtvrté oddíl 3 v §1751 až 1753 ObčZ. Ustanovení § 1751 ObčZ rozlišuje z hlediska způsobu určení části obsahu smlouvy prostřednictvím obchodních podmínek mezi smlouvou uzavřenou mezi **podnikateli** (tj. ve vztahu banka - podnikatel) a smlouvou uzavřenou

⁴⁴ Nepřímými ujednáními smlouvy se rozumí ujednání, která nejsou formulována přímo ve smlouvě. Za přímé ujednání je považováno ustanovení, které vymezuje vzájemná práva a povinnosti smluvních stran a které je přímo zahrnuto do konkrétní smlouvy.

⁴⁵ MAREK, K. in MAREK, K., ŽVÁČKOVÁ, L. *Obchodní podmínky, obchodní zvyklosti a vykládací pravidla*. 1. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 28–29.

⁴⁶ HULMÁK, M. in HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 152-153.

⁴⁷ PELIKÁNOVÁ, I., PELIKÁN, R. in ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V*. Praha: Wolters Kluvert, a.s., 2014, s. 69–70.

mezi **jinými subjekty** (tj. ve vztahu podnikatel - nepodnikatel nebo nepodnikatel - nepodnikatel).

2.4.1. Včlenění obchodních podmínek do smlouvy

V případě smlouvy uzavírané mezi podnikateli právní úprava stanoví jednodušší způsob zahrnutí obchodních podmínek do obsahu smlouvy. Na základě § 1751 odst. 3 ObčZ „*lze část obsahu smlouvy určit i pouhým odkazem na obchodní podmínky vypracované odbornými nebo zájmovými organizacemi*“. Jedná se o tzv. všeobecné obchodní podmínky. Z citovaného ustanovení vyplývá, že je vyžadováno splnění dvou podmínek, aby se všeobecné obchodní podmínky staly součástí smlouvy a práva a povinnosti v nich obsažená nabyly závaznosti pro smluvní strany.

První podmínkou je učinění návrhu jedním z podnikatelů určit část obsahu smlouvy odkazem na obchodní podmínky. Občanský zákoník nestanoví povinnost připojit obchodní podmínky k nabídce na uzavření smlouvy, postačí pouhý odkaz. Nicméně z odkazu musí jasně vyplývat, že součástí smluvního ujednání mají být další pravidla, která nejsou obsažena ve vlastní smlouvě.⁴⁸

Druhá podmínka vymezuje okruh zpracovatelů, jimiž vypracované obchodní podmínky se mohou stát součástí smlouvy výše uvedeným způsobem. Zpracovatelem všeobecných obchodních podmínek může být pouze odborná nebo zájmová organizace, nicméně právní úprava nestanoví kritéria, na základě kterých lze určit, jaké organizace jsou odborné či zájmové. V oblasti bankovních obchodů je zcela jistě možné za takovou organizaci považovat ČNB. Všeobecné obchodní podmínky ČNB zakotvují zásady a podmínky vedení účtu klientů u bank a provádění platebního styku a zúčtování na těchto účtech. Právní úprava nevyžaduje, aby všeobecné obchodní podmínky byly smluvní straně známy. Jejich znalost není předmětem zkoumání. Vychází se ze skutečnosti, že obchodní podmínky vypracované odbornými a zájmovými organizacemi budou smluvním stranám známy, jelikož se jedná o obchodní podmínky užívané v hospodářském odvětví, v němž působí smluvní strany jako podnikatelé. V případě

⁴⁸ Konkrétní obchodní podmínky musí být označeny dostatečně určitě, tedy takovým způsobem, aby nevznikly pochybnosti, které obchodní podmínky mají tvořit obsah smlouvy.

neznalosti těchto obchodních podmínek se předpokládá jejich snadná dostupnost a tedy možnost seznámení se s jejich obsahem před uzavřením smlouvy.⁴⁹

Při uzavírání smlouvy mezi nepodnikateli (nejčastěji ve vztahu banka - spotřebitel) právní úprava připouští možnost určit část obsahu smlouvy též odkazem na obchodní podmínky, nicméně § 1751 odst. 1 ObčZ stanoví, že obchodní podmínky musí být navrhovatelem připojeny k nabídce nebo musí být stranám známé. Mají-li se obchodní podmínky stát závaznými pro smluvní strany, pouhý odkaz nestačí. Musí k němu přistoupit seznámení se s jejich obsahem, tj. obchodní podmínky musí být druhé smluvní straně známé nebo musí být přiloženy k textu nabídky na uzavření smlouvy. Připojení obchodních podmínek lze považovat za zvláštní formu seznámení.⁵⁰ Tento způsob začlenění obchodních podmínek do smlouvy je vyžadován bez ohledu na skutečnost, zda je odkazováno na všeobecné obchodní podmínky nebo tzv. jiné obchodní podmínky, zpravidla vypracované smluvní stranou poskytující určitou službu (bankou).⁵¹

Pokud jsou obchodní podmínky stranám známé, pro jejich zahrnutí do obsahu smlouvy postačí pouhý odkaz na tyto obchodní podmínky, tj. bez nutnosti jejich přiložení. K seznámení může dojít při uzavírání konkrétní smlouvy nebo již dříve v rámci uzavírání smlouvy podobné, nejpozději však v okamžiku uzavření smlouvy.

V případě, že obchodní podmínky nejsou smluvní straně, které je nabídka adresována, známé, právní úprava vyžaduje připojení obchodních podmínek, na které je v návrhu smlouvy odkazováno, k nabídce na uzavření smlouvy.⁵² Pokud jsou obchodní podmínky připojeny k nabídce, uplatní se fikce seznámení a odpadá nutnost zkoumání, zda se adresát s podmínkami skutečně seznámil či nikoliv.⁵³

V případě, že je smlouva obsahující odkaz na obchodní podmínky uzavírána adhezním způsobem, odkaz musí, aby mohl být považován za platný, splňovat požadavky § 1799 ObčZ. Strana odkazující ve smlouvě na obchodní podmínky je

⁴⁹ LIŠKA, P in LIŠKA, P., ELEK, Š., MAREK, K. *Bankovní obchody*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 41-42.

⁵⁰ HULMÁK, M. in HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 154-155.

⁵¹ V právním vztahu mezi podnikatelem na jedné straně a nepodnikatelem na straně druhé půjde zpravidla o odkaz na obchodní podmínky vypracované podnikatelem jako jeho vlastní.

⁵² Připojení má nejčastěji podobu fyzického přiložení obchodních podmínek v listinné podobě.

⁵³ HULMÁK, M. in HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 153-156.

povinna prokázat, že slabší strana byla s odkazem seznámena, nebo že jí význam odkazu musel být znám.

Obchodní podmínky vydávané bankami lze členit na **obecné** (všeobecné) a **zvláštní**. V obecných podmínkách je obsažena úprava společná všem nebo většině bankovních obchodů. Banky však mohou také vydávat obecné obchodní podmínky v závislosti na povaze osoby klienta (fyzická, právnická osoba). Zvláštní obchodní podmínky upravují specifika konkrétních druhů bankovních obchodů (např. pro hypoteční úvěry, kreditní karty). Zvláštní obchodní podmínky, které poskytují detailnější pravidla, mají přednost před úpravou provedenou obecnými obchodními podmínkami.⁵⁴

2.4.2. Přednost ujednání ve smlouvě

Občanský zákoník pamatuje na situaci možného konfliktu odchylných ustanovení ve smlouvě a v obchodních podmínkách. Případný konflikt bude odstraněn pomocí interpretační zásady *lex specialis derogat generali*, kdy ustanovení § 1751 odst. 1 věta druhá ObčZ stanoví, že „*odchylná ujednání ve smlouvě mají před zněním obchodních podmínek přednost.*“ Tento závěr vyplývá z charakteristiky obchodních podmínek jako nepřímých, vedlejších a abstraktních smluvních ujednání, která jsou zpravidla vypracována jednou smluvní stranou a která zachycují obvyklé podmínky použitelné pro více typů smluv bez vazby na konkrétní případ. Rovněž pravidla obsažená v obchodních podmínkách jsou dispozitivního rázu, a proto je logické upřednostnit vůli smluvních stran vyjádřenou přímo v textu příslušné smlouvy.

2.4.3. Konflikt obchodních podmínek

Při procesu uzavírání smlouvy může nastat situace, kdy navrhovatel a příjemce odkáže na různé obchodní podmínky, které si obsahově odporují.⁵⁵ Právní úprava pro takový případ zakotvuje zvláštní pravidlo, dle kterého je smlouva uzavřena v tom rozsahu, ve kterém si obchodní podmínky neodporují. Uplatnění tohoto pravidla způsobuje vyloučení aplikace právní úpravy obsažené v § 1740 odst. 2 a 3, na základě

⁵⁴ LIŠKA, P in LIŠKA, P., ELEK, Š., MAREK, K. *Bankovní obchody*.. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 45.

⁵⁵ Např. obchodní podmínky jedné strany obsahují ujednání o smluvní pokutě, zatímco obchodní podmínky druhé smluvní strany nikoliv.

níž v případě rozdílného obsahu oferty a akceptace nedochází k uzavření smlouvy.⁵⁶ Lze tedy konstatovat, že konflikt odporujících si obchodních podmínek nebrání vzniku smlouvy.

2.4.4. Překvapivé klauzule

Za účelem ochrany smluvní strany, která je v pozici adresáta návrhu na uzavření smlouvy s odkazem na obchodní podmínky, občanský zákoník upravuje institut tzv. překvapivých ustanovení v obchodních podmínkách. Tato úprava byla přijata ze Zásad mezinárodních obchodních smluv UNIDROIT. Na rozdíl od předchozí právní úpravy občanský zákoník upouští od nahlížení na obchodní podmínky jako na celek. Jinými slovy přijetím nabídky obsahující odkaz na obchodní podmínky nedochází k jejich kompletnímu přijetí, nýbrž rozeznávají se ve smyslu § 1753 ObčZ ustanovení, která druhá strana nemohla rozumně očekávat.⁵⁷

Za překvapivá budou tedy považována ustanovení obchodních podmínek, které druhá smluvní strana nemohla rozumně očekávat. O ujednání překvapivé půjde pouze v případě, že je zde jasný rozdíl mezi očekáváním druhé smluvní strany a skutečným obsahem ujednání. Pro konstatování překvapivosti určitého ustanovení je nezbytné naplnění jednak objektivní podmínky (tj. zda je obsah obchodních podmínek neobvyklý), a jednak podmínky subjektivní (tj. zda je tento neobvyklý obsah v konkrétním případě překvapivý).⁵⁸ Při zkoumání, zda je ustanovení překvapivé, je zapotřebí posuzovat nejen obsahovou stránku ustanovení, nýbrž také způsob, jakým je ustanovení vyjádřeno. Za způsob vyjádření se považuje i grafická úprava textu obchodních podmínek. Překvapivé tak bude například ujednání psané drobným, špatně čitelným písmem, které bude uvedeno v poznámce pod čarou. Avšak pouze za předpokladu, že doplňuje obsah smlouvy způsobem, který druhá strana nemohla rozumně předpokládat.⁵⁹

⁵⁶ Pokud projev vůle obsahuje jakékoliv dodatky, výhrady, omezení nebo jiné změny, je odmítnutím nabídky a považuje se za novou nabídku.

⁵⁷ LIŠKA, P in LIŠKA, P., ELEK, Š., MAREK, K. *Bankovní obchody*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 45.

⁵⁸ HULMÁK, M. in HULMÁK, M a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 170 - 171.

⁵⁹ LIŠKA, P in LIŠKA, P., ELEK, Š., MAREK, K. *Bankovní obchody*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 45.

Podle § 1753 ObčZ se překvapivá ujednání mohou stát účinnými pouze jejich výslovným přijetím druhou smluvní stranou. Tato úprava je kogentní, a proto se od ní nelze dohodou smluvních stran odchýlit či její aplikaci zcela vyloučit. Ochrana před překvapivými ujednáními není závislá na postavení smluvních stran z pohledu spotřebitelského práva a uplatní se jak ve smlouvách uzavíraných se spotřebiteli, tak při sjednávání smluv mezi podnikateli.

Za výslovné přijetí lze považovat situaci, kdy konkrétní ustanovení obchodních podmínek budou ve smlouvě výslovně uvedena jako ustanovení, která druhá smluvní strana přijala. K vyloučení pravidla o neúčinnosti překvapivých ustanovení postačí výslovné upozornění druhé strany na „překvapivé“ ustanovení. Pokud druhá strana pokračuje v uzavírání smlouvy bez jakýchkoliv námitek, které by mohly vyvstat v návaznosti na učiněné upozornění, lze usuzovat, že druhá smluvní strana tímto výslovně souhlasí s konkrétním ujednáním. Tedy i konkludentní projev vůle akceptanta má za následek účinnost překvapivého ustanovení, jelikož akceptantovi bylo umožněno posoudit, zda smlouvu, jejíž část obsahu tvoří konkrétní obchodní podmínky, chce uzavřít či nikoliv.⁶⁰ K neúčinnosti se přihlíží z úřední povinnosti. Neúčinnost překvapivého ustanovení způsobuje, že se na takové ustanovení pohlíží, jako by nebylo vůbec sjednáno.

2.4.5. Změna obchodních podmínek

Právní úprava připouští za splnění stanovených požadavků přiměřenou změnu obchodních podmínek, které tvoří součást smlouvy. Zvláštností této úpravy je, že smluvní strana, které je návrh změny obchodních podmínek adresován, má pouze možnost změnu přijmout nebo odmítnout a závazek z tohoto důvodu vypovědět. Příjemce může navrženou změnu odmítnout pouze tím, že právní vztah ukončí. Z oprávnění změnu obchodních podmínek odmítnout logicky vyplývá, že neodmítnutí (mlčení) způsobuje přijetí změny konkludentně. Tento způsob změny obchodních podmínek lze považovat za ultimativní.⁶¹ Nelze však hovořit o jednostranné změně, a to právě z důvodu možnosti druhé smluvní strany právní vztah ukončit při nesouhlasu

⁶⁰ HULMÁK, M. in HULMÁK, M a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 171.

⁶¹ Tamtéž, s. 163.

s navrženou změnou. Za jednostrannou změnu by byl považován případ, kdy by vůle druhé smluvní strany byla zcela bez významu, tj. změna by nastala i proti vůli adresáta.

Občanský zákoník v § 1752 stanoví podmínky, za kterých může smluvní strana během trvání závazkového vztahu provést přiměřenou změnu obchodních podmínek. Strany mohou vzájemnou dohodou založit právo jedné strany změnit obchodní podmínky za předpokladu, že:

- strana uzavírá v běžném obchodním styku s větším počtem osob smlouvy zavazující dlouhodobě k opětovným plněním stejného druhu,
- k uzavírání smluv dochází s odkazem na obchodní podmínky,
- z povahy závazku vyplývá již při jednání o uzavření smlouvy rozumná potřeba jejich pozdější změny.

Bankovní smlouvy lze jednoznačně podřadit pod v citovaném ustanovení specifikované smlouvy, a proto je tato úprava aplikovatelná na bankovní obchodní podmínky. Závazek založený smlouvou by měl být dlouhodobý s opětovným plněním (nikoliv plnění jednorázové), nicméně není stanoveno, která ze smluvních stran má plnit opětovně. Jedna strana tak může poskytovat plnění opakující (např. poplatek za vedení účtu), zatímco druhá strana plnění trvajícím (např. vedení účtu). Podstatným předpokladem budoucí změny obchodních podmínek je skutečnost, že z povahy závazku již v okamžiku uzavření smlouvy vyplývá rozumná potřeba pozdější změny obchodních podmínek.⁶² Naskýtá se otázka, zda možnost změny obchodních podmínek lze sjednat jen v případě smluv vymezených v § 1752 ObčZ. Lze se přiklonit k závěru, že se nejedná o úpravu kogentní, která by znemožňovala sjednání přiměřené změny obchodních podmínek i u jiných smluv.⁶³

Právní úprava stanoví nezbytné obsahové náležitosti,⁶⁴ které musí ujednání o možnosti změny obchodních podmínek obsahovat:

- způsob oznámení změny druhé straně,⁶⁵

⁶² Např. závislost plnění na vývoji cen či regulace bankovních obchodů.

⁶³ Srov. HULMÁK, M. in HULMÁK, M a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 163.

⁶⁴ Smluvní strany si mohou dohodnout další náležitosti ujednání nad rámec minimálních požadavků stanovených právní úpravou. Podle Lišky P. se může jednat např. o dobu oznámení změny obchodních podmínek druhé smluvní straně nebo doba, do které má druhá smluvní strana oznámit odmítnutí změny.

⁶⁵ Např. adresovaným dopisem či zveřejněním na webových stránkách.

- založení práva druhé smluvní strany změnu odmítnout a závazek z tohoto důvodu vypovědět, včetně stanovení výpovědní doby, která musí být dostatečně dlouhá k obstarání obdobného plnění od jiného dodavatele,⁶⁶
- rozsah v jakém je možné obchodní podmínky měnit, včetně vymezení důvodů, které potřebu změny vyvolají.⁶⁷

Pokud nebude v ujednání sjednán způsob oznámení a založeno právo závazek vypovědět, takové ujednání bude stiženo relativní neplatností. V souvislosti s výpovědí smluvní strany nesmí být výpovědní strana zatížena zvláštní povinností.⁶⁸ V případě absence sjednání rozsahu možných změn právní úprava výslovně stanoví, že se nepřihlíží ke změnám vyvolaných změnou okolností, kterou strana odkazující na obchodní podmínky musela předpokládat již při uzavírání smlouvy. A dále pak ke změnám vyvolaných osobními nebo majetkovými poměry strany.

Pokud na straně, které je změna obchodních podmínek adresována, stojí spotřebitel, jeví se jako žádoucí posoudit, zda smluvně založenou možnost změny jednou ze smluvních stran není možné klasifikovat jako zakázané ujednání ve smyslu § 1814 písm. g) ObčZ. Klauzulí zakládající právo změny obchodních podmínek ze strany podnikatele se zabýval Evropský soudní dvůr v rozhodnutí ze dne 26. 4. 2012,⁶⁹ ve kterém posuzoval, zda sjednání takového oprávnění není v rozporu s čl. 3 odst. 1 a 3 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. 4. 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách (konkrétně s bodem 1 písm. j) přílohy směrnice).⁷⁰ Soud ve svém rozhodnutí přijal závěr, že pokud jsou v obchodních podmínkách jasně a srozumitelným jazykem formulovány důvody a způsob změny a zároveň je spotřebiteli založeno právo smluvní vztah ukončit z důvodu nesouhlasu se změnou, ustanovení opravňující podnikatele ke změně obsahu obchodních podmínek není v rozporu s výše uvedeným článkem. Pokud tedy ujednání dle § 1752 odst. 1 ObčZ

⁶⁶ Konkrétní délka by měla být určena v závislosti na charakteru plnění a na obvyklé době sjednání takového plnění.

⁶⁷ V takovém případě má být rozsah přiměřený vymezeným důvodům. Pokud půjde o změnu nepřiměřenou jejím důvodům, změna obchodních podmínek nenastane.

⁶⁸ Např. povinnost zaplatit určitou peněžní částku z důvodu ukončení závazku.

⁶⁹ *Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság v Invitel Távközlési Zrt*, ESD, C-472/10 ze dne 26. 4. 2012.

⁷⁰ Podle bodu 1 písm. j) přílohy směrnice lze za nepřiměřenou podmínku považovat možnost, aby prodávající nebo poskytovatel jednostranně změnil podmínky smlouvy bez pádného důvodu, který je uveden ve smlouvě.

splňuje předepsaná kritéria, není spotřebitelská smlouva obsahující takové ujednání v rozporu s § 1814 písm. g) ObčZ.

3. Obecná úprava účtu

Občanský zákoník zakotvuje úpravu účtu v dílu 11 hlavy druhé části čtvrté oddíl I „Účet“ v § 2662 až 2679. Oddíl I je dále členěn na čtyři pododdíly. V pododdílu 1 jsou obsažena obecná ustanovení, v pododdílu 2 je obsažena úprava platebního účtu, v pododdílu 3 je zahrnuta úprava jiného než platebního účtu a pododdíl 4 upravuje vkladní knížky. Z uvedeného vyplývá, že právní úprava rozlišuje tři typy účtů:

- **platební účet,**
- **jiný než platební účet,**
- **zvláštní účet, u něhož je vložení hotovosti potvrzeno vystavením vkladní knížky.**

Z členění na platební a jiný než platební účet je zřejmé, že občanský zákoník rozlišuje mezi účty, na které se vztahuje zákon o platebním styku, a účty, na které se zvláštní úprava zákona o platebním styku nevztahuje.⁷¹

Obecná ustanovení obsažená v § 2662 až 2668 ObčZ jsou společná pro všechny typy účtů a jejich cílem je, jak uvádí důvodová zpráva, „zakotvit alespoň minimální právní úpravu použitelnou v případě, že určité otázky týkající se účtu nejsou řešeny zákonem o platebním styku, případně je aplikace zákona o platebním styku vzhledem k jeho působnosti vyloučena, a strany si neupravily tyto otázky ani smluvně.“⁷² Lze dovést, že obecná ustanovení mají pouze charakter rámcové generální úpravy, který je odůvodněn právě jejich použitelností na všechny typy účtů. Účelem této obecné úpravy je stanovení základních práv a povinností stran smlouvy o účtu, která jsou pak v podrobnostech rozvíjena v případě platebního účtu speciální úpravou zákona o platebním styku. V případě jiného než platebního účtu pak zvláštní úpravou v občanském zákoníku a samozřejmě ujednáním smluvních stran.⁷³

Účet resp. pohledávku majitele účtu vůči tomu, kdo vede účet, vyplývající ze závazku založeného smlouvou o účtu, lze považovat za věc v právním smyslu. Možnost

⁷¹ Členění na platební a jiný než platební účet nahrazuje předchozí právní úpravu, kdy obchodní v § 708 odst. 3 rozlišoval smlouvu o běžném účtu, která je smlouvou o platebních službách a která smlouvou o platebních službách není. Ke stejnému rozlišování docházelo v případě smlouvy o vkladovém účtu v § 716 odst. 3 ObchZ.

⁷² ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 953.

⁷³ HORÁČEK, T. in ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol, *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI*. Praha: Wolters Kluvert, a.s., 2014, s. 237.

nahlížet na účet jako na věc je způsobena jejím poměrně širokým vymezením v § 489 ObčZ, které stanoví, že za věc se považuje „vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí.“ V případě účtu půjde o věc nehmotnou a movitou.

3.1. Nakládání s účtem

Občanský zákoník rozlišuje mezi **nakládáním s účtem** a **nakládáním s peněžními prostředky na účtu**, nicméně bez náležitého vymezení těchto pojmů. Pojem nakládání s účtem se vyskytuje v § 2663 ObčZ v souvislosti s úpravou zřízení účtu pro více osob, z něhož vyplývá, že právo nakládat s účtem náleží pouze majiteli a pro případ, kdy je účet zřízen pro více osob, všem těmto osobám společně, jelikož každá z nich má postavení majitele účtu.

Obchodní zákoník v § 709 odst. 3 nakládáním s účtem rozuměl uzavření či změnu smlouvy o běžném účtu a ukončení právního vztahu založeného smlouvou o běžném účtu. Výkladem lze dovodit, že cílem úpravy obsažené v § 2663 ObčZ je bezpochyby znemožnění, aby jeden ze spolumajitelů změnil obsah smlouvy či smlouvu zrušil dle svého uvážení bez součinnosti s ostatními spolumajiteli, a proto je třeba za nakládání s účtem považovat právní jednání týkající se smlouvy o účtu.⁷⁴ V případě, že je majitelem účtu fyzická osoba, jedná při nakládání s účtem osobně, příp. za ni jedná její zákonný zástupce. Pokud je majitelem účtu osoba právnická, zastupuje ji při nakládáním s účtem její statutární orgán.

Majitel účtu je oprávněn zmocnit k nakládání s účtem třetí osobu za podmínek stanovených obecnou úpravou zmocnění. Zmocněnec je na základě plné moci oprávněn nakládat s účtem. Z obsahu pojmu nakládání s účtem vyplývá, že zmocnění se netýká jen určitého právního jednání, a proto je potřeba udělit plnou moc písemně, jak vyplývá z § 441 odst. 2 ObčZ.

3.2. Nakládání s peněžními prostředky na účtu

Nakládáním s peněžními prostředky⁷⁵ se rozumí především provádění platebních transakcí, v jejichž důsledku dochází ke změně výše pohledávky majitele účtu za tím,

⁷⁴ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwert, a.s., 2014, s. 97 – 98.

⁷⁵ Za peněžní prostředky jsou zákonem o platebním styku považovány bankovky, mince, bezhotovostní peněžní prostředky a elektronické peníze.

kdo vede účet. Nakládání s peněžními prostředky je uskutečňováno prostřednictvím příkazů oprávněné osoby tomu, kdo vede účet, který má povinnost udělené příkazy provést.⁷⁶

Oprávnění nakládat s peněžními prostředky náleží především majiteli účtu. Je-li účet zřízen pro více osob, může s peněžními prostředky nakládat každá z těchto osob. Může být dohodnuto, že každý ze spolumajitelů nakládá s peněžními prostředky samostatně nebo naopak, že spolumajitelé jsou oprávněni nakládat s peněžními prostředky pouze společně. V případě absence jakéhokoliv ujednání je každý ze spolumajitelů oprávněn nakládat s peněžními prostředky sám.

Občanský zákoník stanoví pomocí vyvratitelné právní domněnky, že podíly jednotlivých spolumajitelů na peněžních prostředcích na účtu jsou stejné. Tato právní domněnka se uplatní, jen pokud nebude prokázán opak, tudíž výše jednotlivých podílů může být předmětem smluvního ujednání. Tuto úpravu je nezbytné vykládat tak, že každý ze spolumajitelů má stejný podíl na pohledávce za tím, kdo vede účet. Nelze však vymezení podílů považovat za omezení dopadající na jednotlivé spolumajitele v souvislosti s nakládáním s peněžními prostředky na účtu.⁷⁷

Právní úprava připouští, aby s peněžními prostředky nakládala osoba odlišná od majitele účtu. Základním předpokladem pro udělení zmocnění třetí osobě je sjednání majitelova práva takové zmocnění udělit přímo ve smlouvě o účtu. V důsledku tohoto požadavku dochází k vyloučení možnosti zmocnit třetí osobu k nakládání s peněžními prostředky, aniž by oprávnění bylo předem založeno smlouvou o účtu.⁷⁸ Zmocněnec je oprávněn k nakládání s peněžními prostředky za podmínek a způsobem ujednaným ve smlouvě o účtu. Může být sjednáno oprávnění nakládat s peněžními prostředky prostřednictvím platební karty či internetového bankovníctví nebo může být stanoven limit, v rámci něhož je zmocněnec oprávněn nakládat s peněžními prostředky.

Z ustanovení § 2664 ObčZ vyplývá, že zmocnění k nakládání s peněžními prostředky smrtí majitele účtu nezaniká, nevyplyvá-li ze zmocnění opak. Jedná se

⁷⁶ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwert, a.s., 2014, s. 100.

⁷⁷ HORÁČEK T. in ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol, *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI*. Praha: Wolters Kluwert, a.s., 2014, s. 241 – 241.

⁷⁸ Předchozí právní úprava v § 710 odst. 3 ObchZ připouštěla zmocnění k nakládání s peněžními prostředky na účtu prostřednictvím plné moci udělené majitelem účtu, a to tzv. podpisovým vzorem.

o zvláštní úpravu k obecné úpravě zmocnění, která stanoví, že v případě smrti zmocnitele zaniká rovněž i jím udělené zmocnění.⁷⁹

3.3. Úročení peněžních prostředků na účtu

Občanský zákoník na rozdíl od právní úpravy smlouvy o běžném účtu v § 714 ObchZ nezakotvuje povinnost toho, kdo vede účet, poskytnout majiteli účtu úrok z peněžních prostředků evidovaných na účtu. V případě, že si smluvní strany povinnost poskytovat úroky, včetně výše úrokové sazby, sjednají ve smlouvě o účtu, ustanovení § 2667 ObčZ stanoví pravidla pro splatnost a připisování úroků.⁸⁰ Ten, kdo vede účet, připíše úrok k zůstatku peněžních prostředků bez zbytečného odkladu po splatnosti úroku, která nastává na konci kalendářního měsíce.

3.4. Smlouva o kontokorentu

Povinnost toho, kdo vede účet, umožnit majiteli či jiné oprávněné osobě výběr hotovosti nebo převod peněžních prostředků z účtu, je podmíněna dostatkem peněžních prostředků na příslušném účtu. Pokud tato podmínka splněna není a v důsledku provedení převodu nebo výběru hotovosti z účtu by došlo k přečerpaní zůstatku na účtu, ten, kdo vede účet, není povinen platební transakci provést. Strany smlouvy o účtu mají možnost ujednat si, že ten, kdo vede účet, poskytne majiteli účtu peněžní prostředky nad rámec disponibilních peněžních prostředků na účtu (**tzv. smlouva o kontokorentu**).

Právní úprava smlouvy o kontokorentu obsažená v § 2665 ObčZ nestanoví požadavek určení částky, do které je majitel účtu kontokorent oprávněn čerpat. Podle Horáčka T. takový požadavek nepřímou vyplývá z právní úpravy úvěru, jejíž ustanovení se přiměřeně použijí na smlouvu o kontokorentu.⁸¹ Ve smlouvě bude zpravidla sjednána doba, do které je majitel účtu povinen poskytnuté peněžní prostředky vrátit tomu, kdo vede účet, jinak do jednoho měsíce ode dne, kdy byl o vrácení požádán.⁸²

⁷⁹Ustanovení §448 odst. 1 ObčZ.

⁸⁰ Úprava se použije pouze podpůrně v případě, že příslušnou úpravu neposkytuje zákon o platebním styku.

⁸¹ Ustanovení § 2395 ObčZ považuje určení částky, do které úvěrující poskytuje úvěrovanému peněžní prostředky za podstatnou náležitost smlouvy o úvěru.

⁸² HORÁČEK, T. in ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J.; A KOL. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 245.

3.5. Důsledky smrti majitele účtu

Občanský zákoník výslovně nestanoví, že smrtí majitele účtu nezaniká závazkový vztah založený smlouvou o účtu. Důvodová zpráva zdůvodňuje absenci výslovné právní úpravy tím, že tento závěr zcela jednoznačně vyplývá z § 2664 a § 2666 ObčZ a rovněž z § 2009 ObčZ.⁸³

Smrtí majitele účtu vznikají určité povinnosti tomu, kdo vede účet. Na základě § 2666 ObčZ je ten, kdo vede účet, povinen nadále přijímat na účet a vyplácet z účtu peněžní prostředky a provádět jejich převody. Jde především o provádění hotovostních a bezhotovostních operací na účtu na základě příkazů udělených majitelem účtu před jeho smrtí či příkazů udělených zmocněncem, jehož zmocnění nezaniklo smrtí majitele.

Majiteli účtu však náleží právo označit příkazy k pravidelnému provádění výplat a převodům peněžních prostředků doložkou pro případ smrti. V takovém případě je ten, kdo vede účet, povinen nepokračovat v uskutečňování takto označených příkazů, tj. zastavit jejich provádění, a to v den následující po dni, kdy mu byla smrt majitele účtu doložena. Skutečností rozhodnou pro zastavení výplat a převodů je doložení smrti majitele účtu tomu, kdo vede účet. Smrt majitele účtu může být doložena úmrtním listem nebo prohlášením za mrtvého příslušným státním orgánem.⁸⁴

3.6. Typy účtů

3.6.1. Platební účet

Občanský zákoník nedefinuje pojem platební účet, pouze se omezuje na konstatování, že „*platební účet upravuje jiný zákon.*“⁸⁵ Na základě § 2 odst. 1 písm. b) PIStk lze platební účet vymezit jako peněžní účet, který slouží k provádění platebních transakcí. Platební transakcí se pro účely zákona o platebním styku rozumí:

- vložení peněžních prostředků na platební účet,
- výběr peněžních prostředků z platebního účtu nebo
- převod peněžních prostředků, ledaže se nejedná o platební službu podle § 3 odst. 3 PIStk.

⁸³ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 953.

⁸⁴ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwert, a.s., 2014, s. 101 – 102.

⁸⁵ Ustanovení § 2669 ObčZ.

Vložení a výběr peněžních prostředků patří do kategorie hotovostních platebních transakcí, zatímco převod peněžních prostředků se řadí k bezhotovostním platebním transakcím.

Z hlediska právní regulace bude na platební účet aplikovatelná obecná úprava účtu v § 2662 až §2668 ObčZ a dále zvláštní úprava zákona o platebním styku obsažená v části čtvrté hlavě I - Práva a povinnosti při poskytování platebních služeb, konkrétně § 74 až § 123 PIStk.

Výkladem *a contrario* musí být za jiné než platební účty považovány ty, které definiční znaky platebního účtu nenaplnují, tj. neslouží k provádění platebních transakcí. Avšak v rámci členění účtů na platební a jiné než platební vznikají určité definiční problémy vzhledem k vymezení podstatných náležitostí smlouvy o účtu uvedených v § 2662 ObčZ. V případě, že určitá smlouva obsahuje podstatné náležitosti stanovené pro smlouvu o účtu, tj. závazek toho, kdo vede účet, obsažený v 2662 ObčZ, bude účet zřízený na základě této smlouvy považován za platební účet, neboť bude splňovat jeho definiční znaky. Naopak v případě absence podstatných náležitostí smlouvy o účtu nebude možné takovou smlouvu vůbec klasifikovat jako smlouvu o účtu.⁸⁶ Vzhledem k těmto definičním problémům je nezbytné při rozlišování účtů posuzovat účel, ke kterému jednotlivé účty slouží (tzv. funkčně účelové hledisko). Jelikož cílem Směrnice o platebních službách je zaměřit se pouze na účty, které slouží k provádění platebních transakcí, je typ či označení účtu irelevantní.⁸⁷

Členění účtů z pohledu jejich účelu reflektuje Evropská komise ve svých odpovědích na dotazy veřejnosti týkajících se Směrnice o platebních službách.⁸⁸ Evropská komise přiznává povahu platebních účtů všem druhům běžných účtů (tedy takovým účtům, které slouží k provádění běžného platebního styku) a těm spořicí (vkladovým) účtům, jejichž majitel může provádět vklady a výběry bez dodatečného zásahu nebo dohody s tím, kdo vede účet. Obecně lze konstatovat, že za platební účty nelze považovat účty, u kterých je možnost jejich majitele disponovat s peněžními prostředky na účtu určitým způsobem omezena, zejména při provádění hotovostních

⁸⁶ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwert, a.s., 2014, s. 104 – 106.

⁸⁷ ELEK, Š. *Některé otázky nové právní úpravy platebních služeb*. Obchodněprávní revue. 2010, 6, s. 161 – 162.

⁸⁸ Q 25, ze dne 15. 7. 2008. Dostupné z WWW: <ec.europa.eu>.

platebních transakcí. Dodatečným zásahem⁸⁹ lze rozumět případ, kdy majitel účtu musí při každém dalším vložení platebních prostředků na účet uzavřít novou smlouvu s tím, kdo vede účet, nebo případ, kdy majiteli účtu není umožněn výběr peněžních prostředků z účtu bez jakýchkoliv sankcí (např. sankce za nedodržení stanovené lhůty pro výběr peněžních prostředků z účtu⁹⁰). Naopak ze závěru Evropské komise vyplývá, že charakter jiného než platebního účtu budou mít především tzv. fixní termínové (spořicí) účty.

Evropská komise se rovněž vyjádřila k problematice úvěrových účtů. Stanoví, že například účet k hypotečnímu úvěru nelze považovat za platební účet, jelikož jde o účet zřízený subjektem oprávněným poskytovat úvěry jako věřitelem (banka, spořitelni nebo úvěrní družstva), v souvislosti s poskytnutým úvěrem. Na zřízený účet pak provádí dlužník platby za účelem úhrady úvěru. Věřitel je majitelem pohledávky z úvěru a při provádění splátek formou plateb je nutno věřitele považovat za příjemce platby a nikoliv za poskytovatele platebních služeb.

3.6.2. Jiný než platební účet

Na jiný než platební účet se vztahuje jednak obecná úprava účtu v § 2662 až §2668 ObčZ a jednak zvláštní úprava jiného než platebního účtu v § 2670 až § 2675 ObčZ. Skutečnost, že jde o jiný než platební účet, způsobuje vyloučení možnosti aplikace zvláštní právní úpravy zákona o platebním styku na tento typ účtu. Důvodová zpráva považuje za jiné než platební účty především účty stavebního spoření, účty s výpovědní dobou nebo účty, které mezi sebou vedou poskytovatelé platebních služeb.⁹¹

Právní úprava zákona o platebním styku se vztahuje na převody peněžních prostředků na jiném než platebním účtu, pokud jde o platební transakci podle jiného zákona (zákon o platebním styku). Na jiných než platebních účtech mohou být prováděny platební transakce pouze v podobě převodů peněžních prostředků. Konstatovaný závěr vyplývá z § 3 odst. 1 písm. c), d) a f.) PlStk, na základě kterého může na straně příjemce peněžních prostředků dojít k jejich připsání jak na účet

⁸⁹ Q 150, ze dne 18. 12. 2008. Dostupné z WWW: <ec.europa.eu>.

⁹⁰ Může se jednat např. o sankci určenou jako procentní podíl z objemu vybraných peněžních prostředků.

⁹¹ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Nakladatelství Sagit a.s., 2012, s. 953.

platební, tak na jiný než platební účet. Platební služby, které umožňují vložení nebo výběr hotovosti, jsou vázány výlučně na platební účet, jak lze dovodit z dikce § 3 odst. 1 písm. a) a b) PlStk, a proto vložení hotovosti nebo výběr hotovosti z jiného než platebního účtu není zákonem o platebním styku považováno za platební službu.⁹²

Zvláštní úprava jiného než platebního účtu se rovněž použije dle § 2670 ObčZ na platební transakce, které probíhají na platebních účtech, avšak nejsou platebními transakcemi podle zákona o platebním styku, tj. platební transakce vyloučené z jeho působnosti. Z vymezení pojmu platební transakce vyplývá, že za platební transakce nelze považovat takové, které nemají charakter platební služby. Takovou platební transakcí bude například placení platebním prostředkem použitelným v rámci omezené sítě, placení směnkou či šekem.⁹³

Úprava jiného než platebního účtu stanoví pravidla týkající se:

- a) poskytování a připsování úroku z peněžních prostředků na účet,
- b) povinnosti připsat přijaté nebo převedené peněžní prostředky na účet,
- c) poskytování informací o provedených platebních transakcích a zůstatku peněžních prostředků na účtu,
- d) podmínek výpovědi závazku ze smlouvy o účtu ze strany majitele účtu a ze strany toho, kdo vede účet.

Ad a) Právní úprava jiného než platebního účtu nestanoví povinnost toho, kdo vede účet, platit úroky z peněžních prostředků na účtu evidovaných, nicméně připouští, aby si smluvní strany ve smlouvě o účtu právo majitele na úroky sjednaly, včetně sjednání výše úrokové sazby nebo způsobu jejího určení. Pro případ, že k takové dohodě mezi stranami dojde, majiteli účtu náleží úrok ode dne připsání peněžních prostředků na účet až do dne předcházejícího dni odepsání těchto prostředků z účtu.

Ad b) V rámci povinnosti připsat přijaté nebo převedené peněžní prostředky § 2672 ObčZ stanoví, že ten, kdo vede účet, je povinen tuto povinnost splnit nejpozději následující pracovní den poté, co získal právo s nimi nakládat. Peněžní prostředky však

⁹² LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwert, a.s., 2014, s. 104 – 106.

⁹³ Více viz § 3 odst. 3 PlStk.

lze připsat i dříve. Rozhodující je tedy okamžik, kdy ten, kdo vede účet, získal právo nakládat s peněžními prostředky.⁹⁴

Ad c) Ustanovení § 2673 ObčZ provádí úpravu oznamování změn zůstatku na účtu, pokud není ve smlouvě o účtu dohodnuto jinak. Ten, kdo vede účet, je povinen oznámit majiteli účtu vložení či výběr hotovosti nebo převod peněžních prostředků bez zbytečného odkladu po skončení kalendářního měsíce, v kterém byly platební transakce uskutečněny. Oznámení může být provedeno v listinné formě nebo elektronickým způsobem.⁹⁵

3.6.3. Vkladní knížka

Na základě skutečnosti, že vkladní knížka je občanským zákoníkem upravena jako zvláštní typ účtu, považuji za žádoucí alespoň stručné vymezení tohoto institutu.

Z důvodové zprávy vyplývá, že tento „speciální případ účtu se odlišuje pouze způsobem nakládání s peněžními prostředky a ve způsobu provádění záznamů o uskutečněných platebních transakcích.“⁹⁶ Účet, ke kterému byla vystavena vkladní knížka, neslouží k provádění převodů peněžních prostředků, nýbrž je určen výhradně k provádění hotovostních vkladů a výběrů peněžních prostředků.

Na vkladní knížku se vztahuje obecná úprava účtu a zvláštní úprava vkladní knížky obsažená v § 2676 až 2679 ObčZ. Právní úprava stanoví, že vkladní knížkou potvrzuje výstavce vkladní knížky (ten, kdo vede účet) vložení hotovosti na účet a výběr hotovosti z účtu. Vkladní knížka je potvrzení výstavce o existenci a výši vkladu a je třeba ji chápat jako doklad *sui generis*, neboť bez jeho předložení není majiteli vkladní knížky umožněno nakládat s peněžními prostředky. Vkladní knížka musí obsahovat údaj o výši peněžních prostředků na účtu a její následné změny, jak stanoví § 2676 odst. 1 poslední věty ObčZ. Tento požadavek je zajištěn provedením záznamu ihned při vkladu či výběru hotovosti, příp. při nejbližším předložení vkladní knížky, v případě připsání úroků na účet. Záznamy o změnách výše peněžních prostředků na

⁹⁴ Okamžik získání práva nakládat s peněžními prostředky se liší v závislosti na skutečnosti, zda se jedná o vklad v hotovosti, či bezhotovostní převod. V případě vkladu jde o den, kdy ten, kdo vede účet, převzal peněžní prostředky. V případě bezhotovostní převodu den, kdy se peněžní prostředky dostaly do moci toho, kdo vede účet.

⁹⁵ PELIKÁNOVÁ, I., PELIKÁN, R. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 254.

⁹⁶ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem.* Nakladatelství Sagit a.s., 2012, s. 953.

účtu spočívajících v dalším vložení hotovosti či výběru hotovosti z účtu provádí výstavce do vkladní knížky. Právní úprava stanoví vyvratitelnou domněnku výše peněžních prostředků, která odpovídá záznamům ve vkladní knížce. Vkladní knížka může být vystavena pouze na jméno majitele vkladní knížky, z této skutečnosti vyplývá požadavek náležité identifikace vkladatele (majitele vkladní knížky).

V případě ztráty či zničení vkladní knížky výstavce vkladní knížky na žádost majitele vystaví vkladní knížku novou, která nahrazuje vkladní knížku původní. Původní vkladní knížka pozbývá platnosti dnem vystavení nové vkladní knížky. Oprávněný k podání žádosti o vystavení nové vkladní knížky je její majitel. Na základě zmocnění uděleného majitelem účtu může o vystavení vkladní knížky požádat i třetí osoba, přičemž vkladní knížka bude vystavena na jména původního majitele.

Občanský zákoník provádí úpravu zvláštního způsobu zániku závazku, a to zrušením závazku uplynutím stanovené doby. Dle § 2679 ObčZ pokud majitel vkladní knížky nenakládá s peněžními prostředky na účtu nebo nepředloží vkladní knížku k doplnění záznamů po dobu dvaceti let, dochází ke zrušení závazkového vztahu uplynutím této doby.⁹⁷

⁹⁷ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwert, a.s., 2014, s. 109 – 123.

4. Smlouva o platebních službách

Vzhledem k tomu, že smlouva o účtu bude zpravidla rámcovou smlouvou o platebních službách, je z mého pohledu právní úprava smlouvy o platebních službách, provedená zákonem o platebním styku v části čtvrté hlavě první - Práva a povinnosti při poskytování platebních služeb, zásadní pro náležité vymezení problematiky smlouvy o účtu.

Podstatnou náležitostí smlouvy o účtu je nejen závazek zřídit účet pro jeho majitele, nýbrž také závazek pro něj provádět platební transakce. Právě závazek k provedení platební transakce je společným pojmovým znakem každé smlouvy o platebních službách.

Účastníky smlouvy o platebních službách jsou na straně jedné poskytovatel platebních služeb vymezený v § 5 PIStk a uživatel platebních služeb na straně druhé. Poskytovatelem je ten, kdo se smlouvou zavazuje k provedení platební transakce, zatímco uživatel je ten, vůči komu tento závazek směřuje.

Smlouvou o platebních službách, jak je vymezena v § 74 odst. 1 PIStk, se poskytovatel platebních služeb zavazuje pro uživatele platebních služeb

- provádět platební transakce ve smlouvě jednotlivě neurčené (tzv. **rámcová smlouva**) nebo
- provést jednotlivou platební transakci rámcovou smlouvou neupravenou (tzv. **smlouva o jednorázové platební transakci**).

Odstavec druhý téhož ustanovení stanoví, že „*rámcová smlouva může stanovit podmínky pro vedení platebního účtu,*“ z čehož vyplývá, že vedení platebního účtu není považováno za zvláštní platební službu, nicméně v rámci vedení účtu bude docházet k poskytování platebních služeb. Totožný závěr lze učinit na základě skutečnosti, že výčet platebních služeb v § 3 PIStk je taxativní.⁹⁸

Rámcová smlouva, která je v praxi častěji užívanou podobou smlouvy o platebních službách, zakládá mezi stranami dlouhodobější závazkový vztah. Z tohoto důvodu na ni právní úprava v porovnání se smlouvou o jednorázové platební transakci klade podrobnější požadavky, které se týkají například předmluvních

⁹⁸ Srov. ELEK, Š. *Některé otázky nové právní úpravy platebních služeb*. Obchodněprávní revue. 2010, 6, s. 164- 165.

informací nebo pravidel pro změnu či zánik závazku ze smlouvy. Ačkoliv je smlouva o platebních službách označována jako „rámcová“, nedochází na jejím základě k uzavírání jednotlivých dílčích smluv. Platební příkazy udělené uživatelem platebních služeb nemají povahu nových realizačních smluv, nýbrž jednostranných právních jednání.⁹⁹

Smlouva o jednorázové platební transakci je uzavírána například při provádění platební transakce v podobě vkladu hotovosti na cizí platební účet či výběru hotovosti prostřednictvím bankomatu cizího poskytovatele platebních služeb.¹⁰⁰

Je třeba poukázat na skutečnost, že smlouva o platebních službách není považována za samostatný smluvní typ, jedná se spíše o vymezení specifických právních podmínek, které je třeba dodržet, pokud smluvní strany uzavírají smlouvu obsahující závazek k provedení platební transakce nebo provádění platebních transakcí.¹⁰¹ Označení smlouva o platebních službách je zákonem o platebním styku užíváno pro smluvní typy upravené obecnou právní úpravou. Smlouva o platebních službách představuje jakousi sběrnou kategorii zahrnující jakoukoliv smlouvu, v které je sjednán závazek obsažený v § 74 PIShk. Z hlediska stávajících smluvních typů v občanském zákoníku bude smlouva o platebních službách především představována smlouvou o účtu, případně smlouvou inominátní (nepojmenovanou).¹⁰²

Skutečnost že určitá smlouva, jak pojmenovaná, tak nepojmenovaná obsahuje závazek poskytovatele platebních služeb k provedení platební transakce, způsobuje, že příslušná smlouva bude podléhat zvláštnímu právnímu režimu zákona o platebním styku, který je v pozici *lex specialis* ve vztahu k občanskému zákoníku, tj. zákona s aplikační předností. Jde především o zvláštní ustanovení týkající se změny smlouvy, její výpovědi a práv a povinností smluvních stran při poskytování platebních služeb.

Nepovažuji za potřebné uvádět bližší vymezení osob oprávněných k poskytování platebních službách, které je již z důvodu přehlednosti provedeno v kapitole pojednávající o stranách smlouvy o účtu. Následující podkapitola tak bude věnována pouze výkladu týkající se uživatele platebních služeb.

⁹⁹ BERAN, J. in BERAN, J., DOLEŽALOVÁ, D., STRNADEL, D., ŠTEPÁNKOVÁ, A. *Zákon o platebním styku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 340.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 339 – 340.

¹⁰¹ LIŠKA, P., *Smlouva o platebních službách*, *Obchodněprávní revue* 5/2010, s. 125 – 136.

¹⁰² Srov. BERAN, J. in BERAN, J., DOLEŽALOVÁ, D., STRNADEL, D., ŠTEPÁNKOVÁ, A. *Zákon o platebním styku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 340 - 341.

4.1. Uživatel platebních služeb

Právní úprava pojem uživatel platebních služeb nijak nevymezuje. Nicméně lze dovodit, obdobně jako v případě majitele účtu, že uživatelem platebních služeb může být fyzická nebo právnická osoba užívající určitou platební službu na základě smlouvy o platebních službách. Uživatel platebních služeb může být v pozici plátce nebo příjemce. Za plátce je považován takový uživatel, jehož peněžní prostředky mají být odepsány z platebního účtu v důsledku provedení platebního příkazu. Naopak příjemcem je uživatel, na jehož platební účet mají být peněžní prostředky připsány.

Zákon o platebním styku ve smyslu § 75 odst. 2 rozlišuje tři základní kategorie uživatelů platebních služeb:

- **spotřebitele,**
- **drobné podnikatele,**
- **ostatní uživatele.**¹⁰³

4.1.1. Spotřebitelé

Spotřebitelem se dle § 2 odst. 3 písm. c) PISStk rozumí „*každá fyzická osoba, která uzavírá smlouvu s poskytovatelem platebních služeb nebo s ním jinak jedná mimo rámec své podnikatelské činnosti anebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání.*“ Zákon o platebním styku zavádí pro své účely speciální definici spotřebitele, která se však v současnosti výrazně neliší od definice v občanském zákoníku a v zákoně o ochraně spotřebitele.¹⁰⁴

4.1.2. Drobní podnikatelé

Drobný podnikatel je pro účely zákona o platebním styku vymezen v § 75 odst. 4 PISStk jako podnikatel, který má méně než 10 zaměstnanců a jehož roční obrat nebo bilanční suma roční rozvahy činí nejvýše 2 000 000 eur. Zda uživatel splňuje uvedené podmínky, je posuzováno ke dni, kdy dochází k uzavření smlouvy o platebních službách, příp. ke dni uzavření dohody o změně smlouvy o platebních službách, pokud tato dohoda sleduje změnu v postavení uživatele.

¹⁰³ LIŠKA, P., *Smlouva o platebních službách*, Obchodněprávní revue 5/2010, s. 126.

¹⁰⁴ Potřeba speciálního vymezení spotřebitele byla odůvodněna skutečností, že v době přijetí zákona o platebním styku definice obsažené v občanském zákoníku z roku 1964 a v zákoně o ochraně spotřebitele nevyhovovaly požadavku Směrnice o platebních službách.

V případě, že podnikatel přestane během trvání právního vztahu splňovat stanovené podmínky, právní úprava umožňuje, aby byl status uživatele aktualizován dohodou smluvních stran o změně smlouvy bez nutnosti smluvní vztah ukončovat.¹⁰⁵ Drobný podnikatel je povinen na výzvu poskytovatele platebních služeb v přiměřené lhůtě doložit, zda stále splňuje podmínky definující osobu drobného podnikatele. V zájmu poskytovatele právní úprava zakotvuje nevyvratitelnou právní domněnku, na základě které v případě nečinnosti uživatele (tj. uživatel nesdělí nebo nedoloží splnění stanovených podmínek) není uživatel nadále za drobného podnikatele považován.¹⁰⁶

Členění uživatelů platebních služeb na výše uvedené kategorie sleduje hledisko stupně právní ochrany, která je jednotlivým skupinám uživatelů poskytována. Intenzita ochrany se liší v závislosti na možnosti odchýlit se ujednáním smluvních stran od právní úpravy zákona o platebním styku v uživatelův neprospěch.

Ustanovení § 75 odst. 3 PIStk připouští možnost smluvních stran odchýlit se od taxativně vyjmenovaných ustanovení, která upravují práva a povinnosti při poskytování platebních služeb (např. od pravidel pro změnu a zánik smluvního vztahu nebo pravidel upravujících plnění informační povinnosti ze strany poskytovatele). Tato ustanovení mají v zásadě jednostranně kogentní povahu, tj. přípustnost odchýlení závisí na tom, zda směřuje ve prospěch či neprospěch uživatele. Právní úprava stanoví, že ve prospěch uživatele se lze odchýlit vždy. V takovém případě dochází k posílení postavení a ochrany uživatele a bylo by nelogické takovou dohodu neumožnit. Naopak v neprospěch uživatele se nelze odchýlit, pokud má uživatel postavení spotřebitele nebo drobného podnikatele. Spotřebitelům je navíc poskytována ochrana vyplývající z úpravy spotřebitelských smluv, která se však již nevztahuje na drobné spotřebitele.

4.1.3. Ostatní uživatelé

Pokud je smluvní stranou uživatel, který nesplňuje podmínky vymezující osobu spotřebitele či drobného podnikatele (**tzv. ostatní uživatelé**), toto pravidlo se neuplatní

¹⁰⁵ Takový to postup při změně statusu uživatele má za cíl předcházet nepříznivým následkům dopadajícím na osobu uživatele v souvislosti s ukončením právního vztahu, např. nutnost změny čísla účtu.

¹⁰⁶ BERAN, J. in BERAN, J., DOLEŽALOVÁ, D., STRNADEL, D., ŠTEPÁNKOVÁ, A. *Zákon o platebním styku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 348 – 349.

a stranám je dovoleno odchytil se od ustanovení uvedených v § 75 odst. 3 PlStk bez ohledu na skutečnost, zda odchylení směřuje ve prospěch nebo neprospěch uživatele.¹⁰⁷

Tato právní úprava odpovídá požadavku vyjádřeném v bodě 20 Směrnice o platebních službách, dle kterého se spotřebitelé a podniky nenacházejí ve stejném postavení, a proto není třeba, aby jim byla poskytována stejná úroveň ochrany. V případě spotřebitelů je důležité zaručit jejich práva prostřednictvím právní úpravy, od které se smlouva nemůže odchytil, zatímco podnikům a organizacím je vhodné poskytnout možnost dohodnout se jinak. Kategorii s nejnižším stupněm ochrany tvoří pouze podnikatelé, nýbrž i nepodnikající právnické osoby (např. obecně prospěšné společnosti, bytová družstva nebo společenství vlastníků jednotek).

4.2. Platební služba

Platební služby lze zjednodušeně vymezit jako služby, jejichž podstatou je obstarávání převodů peněžních prostředků.¹⁰⁸ Právní úprava provádí jednak pozitivní a jednak negativní vymezení pojmu platební služba. Pozitivní vymezení je představováno výčtem služeb v § 3 odst. 1 PlStk, které jsou považovány za platební. Naopak negativní definicí se rozumí výčet služeb uvedených v § 3 odst. 3 PlStk, které za platební služby nelze považovat ani, kdyby naplňovaly znaky platebních služeb vymezených pozitivní definicí.¹⁰⁹

Platební služby upravené v § 3 odst. 1 písm. a) a b) PlStk se týkají hotovostních platebních transakcí. Jde o platební služby, které uživateli umožňují vložení hotovosti na platební účet nebo výběr hotovosti z platebního účtu.

Nejdůležitější a v praxi nejčastěji se vyskytující platební služba spočívá v provedení převodu peněžních prostředků z platebního účtu (tj. bezhotovostní platební transakce). Právní úprava v § 3 odst. 1 písm. c) a d) PlStk rozlišuje dva druhy platební služby, na základě nichž jsou prováděny převody peněžních prostředků. Rozdíl mezi oběma platebními službami záleží na skutečnosti, že v prvním případě jsou peněžní prostředky čerpány z kladného zůstatku, zatímco v druhém případě jsou čerpány na základě úvěru poskytnutého uživateli. Převody peněžních prostředků lze klasifikovat

¹⁰⁷ Srov. LIŠKA, P., *Smlouva o platebních službách*, Obchodněprávní revue 5/2010, s. 126 – 127.

¹⁰⁸ ELEK, Š. *Některé otázky nové právní úpravy platebních služeb*. Obchodněprávní revue. 2010, 6, s. 163 – 164.

¹⁰⁹ BERAN, J. in BERAN, J., DOLEŽALOVÁ, D., STRNADEL, D., ŠTEPANKOVÁ, A. *Zákon o platebním styku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 45.

podle toho, kdo a jakým způsobem dává platební příkaz k provedení převodu. Platební příkaz může být dán **plátcem, příjemcem** nebo **plátcem prostřednictvím příjemce**.

Převod peněžních prostředků z podnětu plátce znamená, že plátce dává platební příkaz přímo jeho vlastnímu poskytovateli platebních služeb, aniž by došlo k jakémukoliv zapojení příjemce. Tyto převody jsou tradičně označovány jako tzv. úhrady. V případě převodů peněžních prostředků z podnětu příjemce, plátce uděluje souhlas, na základě kterého bude proveden převod, nicméně iniciace převodu vychází čistě od příjemce. Převody iniciované příjemcem jsou označovány jako tzv. inkasa. Převod peněžních prostředků z podnětu plátce prostřednictvím příjemce je v praxi charakteristický zejména pro kartové transakce u obchodníků. Platební příkaz je dán plátcem, nikoli však přímo jeho poskytovateli, nýbrž nepřímo za účasti příjemce. Příjemce následně předává příkaz prostřednictvím svého poskytovatele poskytovateli plátce.¹¹⁰

Převody peněžních prostředků lze členit také na **externí** a **interní**. Kritériem pro rozlišování je skutečnost, zda převod provádí více poskytovatelů platebních služeb nebo pouze jeden poskytovatel, který je zároveň poskytovatelem plátce i příjemce.

Ustanovení § 3 odst. 1 písm. f) PISStk upravuje zvláštní platební službu tzv. poukazování peněz. Zákon o platebním styku tuto platební službu vymezuje jako provedení převodu peněžních prostředků, při němž není využíván platební účet plátce. Při převodu peněžních prostředků nedochází k odepsání těchto prostředků z účtu plátce, nýbrž dochází k jejich odepsání z jiného než platebního účtu nebo jsou plátcem skládány v hotovosti.

Za platební službu je rovněž považováno provádění platebních transakcí autorizovaných pomocí elektronického komunikačního zařízení,¹¹¹ kterou zákon o platebním styku upravuje v § 3 odst. 1 písm. g). Poskytovatel služeb elektronických komunikací provede platební transakci na základě souhlasu plátce uděleného prostřednictvím elektronického komunikačního zařízení. Do této kategorie lze zařadit zejména tzv. mobilní platby.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 48 – 49.

¹¹¹ Dle § 2 písm. i) zákona 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích se komunikačním zařízením rozumí technické zařízení pro vysílání, přenos, směrování, spojování nebo příjem signálů prostřednictvím elektromagnetických vln.

Mezi platební služby coby samostatný druh se řadí vydání a správa platebních prostředků a zařízení k přijímání platebních prostředků v § 3 odst. 1 písm. e) PISStk. Nejedná se však o provedení platební transakce, a proto vyvstává otázka, zda vymezená platební služba není nadbytečná, jelikož dle Berana J. tato služba nemůže existovat sama o sobě, nýbrž pouze ve spojení s jinou platební službou.¹¹²

4.3. Povinnosti poskytovatele platebních služeb

V této podkapitole je věnována pozornost některým povinnostem poskytovatele platebních služeb v souvislosti s uzavřením smlouvy o platebních službách. Především je třeba konstatovat, že právní úprava ukládá poskytovateli rozdílné povinnosti v případě rámcové smlouvy a smlouvy o jednorázové platební transakci. V rámci právní úpravy vztahující se na smlouvu o platebních službách jsou specifikovány povinnosti, které má poskytovatel platebních služeb před uzavřením smlouvy, během trvání právního vztahu ze smlouvy i při změně smlouvy. Z tohoto pohledu lze povinnosti poskytovatele členit podle dvou hledisek.

Z hlediska obsahového jde o povinnosti:

- informační,
- ostatní.

Z hlediska časového rozlišujeme povinnosti, které je potřeba splnit:

- před uzavřením smlouvy,
- po uzavření smlouvy, tj. během trvání právního vztahu založeného smlouvou.¹¹³

Před vznikem závazkového vztahu je poskytovatel povinen pouze k určitým informačním povinnostem. Během trvání právního vztahu zákon o platebním styku zakotvuje nejen povinnosti informační, nýbrž také další povinnosti vztahujících se především k prováděným platebním transakcím. Jedná se o povinnosti, jejichž účelem je řádné a včasné provedení platební transakce.¹¹⁴

¹¹² BERAN, J. in BERAN, J., DOLEŽALOVÁ, D., STRNADEL, D., ŠTEPÁNKOVÁ, A. *Zákon o platebním styku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 50.

¹¹³ LIŠKA, P., *Smlouva o platebních službách*, *Obchodněprávní revue* 5/2010, s. 130.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 130.

Zákon o platebním styku rozlišuje dva základní způsoby splnění informační povinnosti¹¹⁵, a to:

- **poskytnutím informace,**¹¹⁶
- **zpřístupněním informace.**¹¹⁷

Poskytnutí informace předpokládá vyvinutí určité aktivity poskytovatelem k jejich předání. Informační povinnost je splněna okamžikem dojití informace uživateli na trvalém nosiči dat.¹¹⁸ Naopak v případě zpřístupnění je předpokládána určitá přiměřená aktivita na straně uživatele.¹¹⁹ Poskytovatel je povinen pouze zajistit, aby měl uživatel k informacím přístup. Za zpřístupnění lze považovat sdělení poskytovatele o konkrétním odkazu či internetové stránce, kde si uživatel může potřebné informace vyhledat, nebo například i případ, kdy si uživatel za účelem získání potřebných údajů zajde na pobočku poskytovatele.¹²⁰

4.3.1. Informační povinnost poskytovatele platebních služeb před uzavřením smlouvy o platebních službách

V předmluvní fázi má být informační povinnost splněna s dostatečným předstihem před tím, než je uživatel smlouvou vázán, tedy v okamžiku, který předchází uzavření smlouvy. Co se rozumí „dostatečným předstihem“ není v zákoně o platebním styku ani ve Směrnici o platebních službách vymezeno. Dostatečným předstihem lze rozumět časový úsek postačující k seznámení se s informacemi, jejich vyhodnocení a následné učinění kvalifikovaného rozhodnutí, zda příslušnou smlouvu o platebních službách uzavřít či nikoliv. V této fázi právní úprava stanoví odlišné způsoby plnění informační povinnosti a rovněž rozdílný okruh sdělovaných informací při uzavírání

¹¹⁵ Důkazní břemeno prokázání, zda byla informační povinnost splněna, nese poskytovatel platebních služeb.

¹¹⁶ Dle ust. § 78 odst. 1 PIStk „Poskytovatel splní povinnost poskytnout informaci uživateli, jestliže v důsledku jednání poskytovatele dojde uživateli informace zachycená na trvalém nosiči dat.“

¹¹⁷ Dle ust. § 78 odst. 2 PIStk „Poskytovatel splní povinnost zpřístupnit informaci uživateli, jestliže mu před uzavřením smlouvy nebo během trvání smluvního vztahu sdělí údaj, který uživateli umožní informaci vyhledat. Způsob vyhledání nesmí uživatele nepřiměřeně zatěžovat.“

¹¹⁸ Dle § 2 odst. 3 písm. i) se trvalým nosičem dat rozumí „jakýkoli předmět, který umožňuje uživateli uchování informací určených jemu osobně tak, aby mohly být využívány po dobu přiměřenou účelu těchto informací, a který umožňuje reprodukci těchto informací v nezměněné podobě.“

¹¹⁹ Vyhledání potřebné informace nesmí uživatele nepřiměřeně zatěžovat např. vynaložením zvláštních nákladů pro získání informace.

¹²⁰ ŠTĚPÁNKOVÁ, A. in BERAN, J., DOLEŽALOVÁ, D., STRNADEL, D., ŠTĚPÁNKOVÁ, A. *Zákon o platebním styku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 360 – 363 s.

rámcové smlouvy a smlouvy o jednorázové platební transakci. V případě rámcové smlouvy musí být informace poskytnuty, zatímco v případě smlouvy o jednorázové platební transakce postačí jejich zpřístupnění. Zpřístupněné či poskytnuté informace mají být určité a srozumitelné, v úředním jazyce státu, v němž je platební služba poskytována nebo v jazyce, na kterém se smluvní strany dohodnou.¹²¹

Při uzavírání smlouvy o jednorázové platební transakci je poskytovatel platebních služeb povinen zpřístupnit popř. na žádost uživatele poskytnout informace uvedené v § 79 odst. 2 PIStk. Informace se týkají zejména podmínek a způsobu provedení konkrétní platební transakce.¹²² Zjednodušená forma informační povinnosti v podobě pouhého zpřístupnění je odůvodněna charakterem smluv o jednorázové platební transakci, u nichž se nepředpokládá, že by v nich bylo dlouhodobě pokračováno.

Jelikož na základě rámcové smlouvy vzniká dlouhodobější právní vztah mezi uživatelem a poskytovatelem platebních služeb, právní úprava stanoví přísnější režim pro sdělení informací, a to v podobě poskytnutí. Z téhož důvodu je rozšířen a detailněji specifikován obsah poskytovaných informací, zejména o informace vztahujících se k osobě poskytovatele. V rámci uzavírání rámcové smlouvy o platebních službách je poskytovatel povinen poskytnout informace vymezené v § 81 až 85 PIStk, týkající se především:

- poskytovatele platebních služeb,
- poskytované služby,
- způsobu komunikace mezi poskytovatelem a uživatelem,
- rámcové smlouvy,
- povinností a odpovědnosti poskytovatele a uživateli.

Právní úprava pamatuje i na situaci, kdy je návrh na uzavření rámcové smlouvy předložen uživatelem před tím, než mu byly poskytnuty informace ze strany poskytovatele a stanoví, že navrhovatel (uživatel) není svým návrhem na uzavření

¹²¹ Tamtéž, s. 372.

¹²² Např. maximální lhůta pro provedení platební služby.

smlouvy vázán.¹²³ Takový návrh je z materiálního hlediska považován za imperfektní. Poskytovatel nemůže uživateli návrh přijmout. Může však učinit návrh nový.

Zákon o platebním styku umožňuje poskytovateli za současného splnění určitých podmínek splnit informační povinnost dodatečně po uzavření rámcové smlouvy, tj. ihned poté, kdy byl akceptován návrh smlouvy. Pro postup opravňující poskytovatele k dodatečnému poskytnutí informací jsou vyžadovány následující podmínky:

- k uzavření rámcové smlouvy došlo na základě žádosti uživatele,
- rámcová smlouva byla uzavřena prostřednictvím prostředků komunikace na dálku,
- užitý prostředek komunikace na dálku neumožňuje splnit informační povinnost požadovaným způsobem, tj. před uzavřením smlouvy.¹²⁴

4.3.2. Informační povinnost poskytovatele platebních služeb během trvání právního vztahu ze smlouvy o platebních službách

Stejně jako v případě předšmluvní informační povinnosti, i zde právní úprava stanoví odlišný rozsah informací podle toho v závislosti na podobu smlouvy o platebních službách.

V případě smlouvy o jednorázové platební transakci je poskytovatel po dobu trvání právního vztahu povinen zpřístupnit informace uvedené v § 86 až 87 PIStk, které se týkají pouze provedené platební transakce. Zákon o platebním styku stanoví odlišný obsah informační povinnosti, v závislosti na skutečnosti, komu jsou příslušné informace adresovány. Uživateli plátcí je poskytovatel povinen zpřístupnit či poskytnout informace týkající se například údaje umožňující určení, o jakou platební transakci se jedná nebo údaj o částce platební transakce, a to „*ihned po přijetí platebního příkazu*“ (§ 86 odst. 1 PIStk). Co se týká uživatele příjemce, informační povinnost musí být splněna „*ihned po provedení platební transakce*“ (§ 87 odst. 1 PIStk).

Za trvání závazkového vztahu z rámcové smlouvy je poskytovatel platebních služeb povinen poskytnout informace uvedené v § 88 až 91 PIStk. Dle ustanovení § 88 PIStk poskytovatel poskytne na uživateli žádost obsah rámcové smlouvy a další informace, jejichž sdělení bylo uskutečněno již před uzavřením smlouvy. Informování

¹²³ K takovému případu dochází v bankovní praxi jen ojediněle, zpravidla je návrh rámcové smlouvy předkládán poskytovatelem platebních transakcí.

¹²⁴ LIŠKA, P., *Smlouva o platebních službách*, Obchodněprávní revue 5/2010, str. 128 – 129.

o obsahu smlouvy je odůvodněno skutečností, že právní úprava nestanoví obligatorně písemnou formu pro smlouvu o platebních službách. Proto pokud bude smlouva uzavřena ústně, poskytovatel je následně nucen zachytit obsah závazku v takové formě, aby mohl poskytnout požadované informace o rámcové smlouvě uživateli platebních služeb.¹²⁵

Další informace jsou poskytovány v souvislosti s provedením platební transakce. Před provedením platební transakce může uživatel plátce žádat o poskytnutí informace o maximální lhůtě pro provedení transakce a úplatě za její provedení. Po provedení platební transakce poskytovatel informuje uživatele o realizované platební transakci, přičemž obsah informací se odvíjí od toho, zda jsou poskytovány plátcem¹²⁶ či příjemcem.¹²⁷

Poskytovatel je povinen splnit informační povinnost bez zbytečného odkladu po odepsání částky z platebního účtu plátce, příp. po obdržení platebního příkazu, není-li platební transakce prováděna z platebního účtu plátce. V případě příjemce bez zbytečného odkladu po provedení platební transakce. Právní úprava připouští, aby si strany sjednaly, že informace budou poskytovány či zpřístupňovány uživateli dohodnutým způsobem v pravidelných intervalech (nikoli bez zbytečného odkladu po rozhodných skutečnostech), které nesmí být delší než jeden měsíc.¹²⁸

¹²⁵ LIŠKA, P., *Smlouva o platebních službách*, Obchodněprávní revue 5/2010, s. 132.

¹²⁶ Viz ustanovení § 90 odst. 1 PlStk.

¹²⁷ Viz ustanovení § 91 odst. 1 PlStk.

¹²⁸ LIŠKA, P., *Smlouva o platebních službách*, Obchodněprávní revue 5/2010, s. 132.

5. Změna smlouvy o účtu

Změnou obsahu závazku se rozumí změna vzájemných práv a povinností smluvních stran. Podmínky změny závazku budou zpravidla předmětem ujednání ve smlouvě, příp. v obchodních podmínkách. Za základní a nejčastěji užívaný způsob změny smlouvy o účtu lze považovat dohodu smluvních stran podle § 1902 ObčZ. V souladu s principem smluvní svobody není možnost stran provést změnu závazku vzájemnou dohodou v zásadě nijak omezena. Pokud dohodou není dotčena existence dosavadního závazku, jedná se o kumulativní novaci, pro kterou je charakteristická vůle stran směřující pouze ke změně obsahu právního závazku, nikoli ke zrušení stávajícího a založení nového závazku, jako je tomu v případě novace privativní.¹²⁹

Pro změnu obsahu závazku není stanovena žádná zvláštní forma, tj. lze ji provést písemně, ústně či konkludentně. Podle Kindla T., pokud byla konkrétní smlouva uzavřena v písemné formě na základě ujednání stran, lze provést její změnu ve smyslu § 1907 ObčZ pouze písemně.¹³⁰ Tento závěr však není zcela jednoznačný, jelikož z § 564 ObčZ vyplývá, že vyžaduje-li určitou formu právního jednání jen ujednání stran, lze obsah takového právního jednání změnit i v jiné formě, pokud to ujednání nevyklučuje. Tento opačný názor zastává například Jindřichová D., dle které, pokud se strany dobrovolně rozhodly pro uzavření smlouvy v písemné formě, ač to zákon pro daný typ smlouvy nevyžaduje, mohou smlouvu přesto upravit i ústně. V případě, že strany chtějí i pro změny právního jednání zachovat určitou formu, musí si to výslovně sjednat.¹³¹ Lze se přiklonit k závěru citované autorky, a proto, pokud má být smlouva měněna pouze písemnou formou, je nezbytné, aby si tak smluvní strany předem ujednaly.

5.1. Změna rámcové smlouvy o platebních službách

V případě, že je smlouva o účtu rámcovou smlouvou o platebních službách, na její změnu je třeba aplikovat zvláštní úpravu obsaženou v § 94 PIStk, jejíž podstata

¹²⁹ DVOŘÁK, B., in HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 814 – 815.

¹³⁰ KINDL, T. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 254.

¹³¹ JINDŘICHOVÁ, D. in JINDŘICHOVÁ, D., HLÁDEK, T. *Závazky ze smlouvy o účtu, jednorázovém vkladu, akreditivu a inkasu v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 14.

spočívá ve stanovení určitých požadavků nad rámec úpravy obecné.¹³² Za rámcovou smlouvu je v materiálním smyslu považován jakýkoliv dokument zakládající práva a povinnosti při provádění platebních transakcí. Požadavky stanovené zákonem o platebním styku se tedy vztahují nejen na změnu ustanovení obsažených přímo ve smlouvě, nýbrž také na změnu obchodních podmínek, které tvoří součást rámcové smlouvy. Avšak pouze za předpokladu, že se příslušná ujednání týkají provádění platebních transakcí. Zvláštní úprava se nevztahuje na změnu smluvních podmínek upravujících například právní vztahy při provádění šekových transakcí, tj. transakcí, které nejsou platebními službami.¹³³ Podle výkladu Evropské komise speciální režim pro změnu rámcové smlouvy rovněž nedopadá na případy, kdy dochází k rozšíření rámcové smlouvy o nová ujednání (např. rozšíření okruhu poskytovaných platebních služeb). Proto v případě změny rámcové smlouvy, sledující doplnění stávajícího závazku o určité nové prvky je třeba podstupovat dle obecné právní úpravy.¹³⁴

Změny rámcové smlouvy lze členit na:

- **změny úrokových sazeb a směnných kurzů,**
- **ostatní změny.**

Právní režim změn úrokových sazeb nebo směnných kurzů zakotvuje § 94 odst. 5 PlStk, na jehož základě je poskytovatel oprávněn provést takové změny jednostranně, okamžitě a bez jejich oznámení uživateli platebních služeb. Tyto změny je však oprávněn provést pouze za splnění dvou podmínek. První podmínkou je sjednání takového oprávnění v rámcové smlouvě, druhou podmínkou je, že změna sjednané úrokové sazby nebo sjednaného směnného kurzu je založena na změně výše referenčních úrokových sazeb¹³⁵ nebo referenčních směnných kurzů.¹³⁶

¹³² Požadavky týkající se náležitostí návrhu na změnu rámcové smlouvy ze strany poskytovatele platebních služeb, možnosti smluvních stran smluvit si nevyvratitelnou právní domněnku přijetí návrhu uživatelem a možnost sjednání oprávnění poskytovatele k jednostranné změně úrokové sazby a směnného kurzu.

¹³³ BERAN, J., in BERAN, J., DOLEŽALOVÁ, D., STRNADEL, D., ŠTEPÁNKOVÁ, A. *Zákon o platebním styku. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2011, s. 445 – 447.

¹³⁴ Q 193, ze dne 22. 5. 2008. Dostupné z WWW: <ec.europa.eu>.

¹³⁵ Dle § 2 odst. 3 písm. g) se referenční úrokovou sazbou rozumí „úroková sazba, která se použije jako základ pro výpočet úroku a která pochází z veřejně přístupného zdroje.“

¹³⁶ Dle § 2 odst. 3 písm. f) se referenčním směnným kurzem rozumí „směnný kurz, který se použije jako základ pro přepočtení měn a který pochází z veřejně přístupného zdroje nebo byl poskytovatelem zpřístupněn.“

Poskytovatel je povinen dle § 94 odst. 5 PlStk je k následnému informování uživatele o uskutečněné změně. Pokud však změna úrokových nebo směnných sazeb je pro uživatele příznivější, povinnost dodatečného informování odpadá.¹³⁷ Beran J. považuje dikci uvedeného ustanovení za ne příliš šťastnou, jelikož se ve skutečnosti nejedná o jednostrannou změnu, nýbrž jde o realizování příslušného smluvního ujednání za splnění stanovených podmínek.¹³⁸

Ostatní změny rámcové smlouvy lze uskutečnit za splnění určitých podmínek týkajících se především způsobu učinění návrhu a lhůty, v níž má k návrhu dojít. Poskytovatel je povinen návrh změny poskytnout uživateli na trvalém nosiči dat a nejpozději dva měsíce před navrhovaným dnem účinnosti změny.

Právní úprava připouští provést změnu rámcové smlouvy na základě nevyvratitelné domněnky přijetí návrhu uživatelem platebních služeb. Návrh na změnu rámcové smlouvy je přijat, pokud jej uživatel ve stanovené akceptační lhůtě neodmítne bez ohledu na skutečnou vůli uživatele. Neodmítnutí navrhované změny lze považovat za uživatelův konkludentní souhlas, tj. souhlas učiněný mlčky. Základním předpokladem pro uplatnění domněnky přijetí návrhu je její sjednání v rámcové smlouvě, přičemž k tomuto základnímu předpokladu přistupuje požadavek současného splnění dalších podmínek stanovených § 93 odst. 3 PlStk. Návrh na změnu je považován za akceptovaný pokud:

- návrh změny byl oznámen včas, tj. nejpozději dva měsíce přede dnem, kdy má změna nabýt účinnosti,
- uživatel platebních služeb změnu neodmítl,
- uživatel byl v návrhu změny informován o důsledcích neodmítnutí změny,
- uživatel byl v návrhu změny informován o jeho právu smlouvu vypovědět (bezuplatně a s okamžitou účinností) v případě, že změnu odmítne.¹³⁹

Jestliže uživatel platebních služeb odmítne změnu rámcové smlouvy, v platnosti zůstává její původní znění. V tomto případě je uživatel oprávněn rámcovou smlouvu bezúplatně a s okamžitou účinností vypovědět, nicméně výpověď musí být dána přede dnem účinnosti navrhované změny. Nutno podotknout, že tato konstrukce není příliš

¹³⁷ LIŠKA, P., *Smlouva o platebních službách*, Obchodněprávní revue 5/2010, str. 125 – 136.

¹³⁸ BERAN, K. in BERAN, J., DOLEŽALOVÁ, D., STRNADEL, D., ŠTEPÁNKOVÁ, A. *Zákon o platebním styku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 453.

¹³⁹ LIŠKA, P., *Smlouva o platebních službách*, Obchodněprávní revue 5/2010, s. 131.

logická, jelikož v případě nesouhlasu se změnou smlouvy, postavení uživatele zůstává stejné a uživatel proto nemá důvod smlouvu vypovídat. Naopak, spíše ze strany poskytovatele platebních služeb by připadalo v úvahu ukončení smluvního vztahu, avšak ten může právní vztah vypovědět pouze za podmínek stanovených v § 96 PlStk.¹⁴⁰

Tato úprava změny rámcové smlouvy představuje zvláštní úpravu k obecnému pravidlu v § 1740 odst. 1 ObčZ, které stanoví, že „mlčení nebo nečinnost samy o sobě neznamenají přijetí návrhu.“¹⁴¹

¹⁴⁰ Srov. BERAN, K. in BERAN, J., DOLEŽALOVÁ, D., STRNADEL, D., ŠTEPÁNKOVÁ, A. *Zákon o platebním styku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 451 - 452.

¹⁴¹ LIŠKA, P., *Smlouva o platebních službách*, *Obchodněprávní revue* 5/2010, s. 131.

6. Zánik závazku ze smlouvy o účtu

Obecná úprava účtu nestanoví žádné právní důvody zániku závazku ze smlouvy o účtu, stanoví pouze důsledky, jež jsou se zánikem závazku spojeny. V praxi lze za nejčastější důvody zániku závazku považovat především dohodu smluvních stran, výpověď jedné ze smluvních stran a dále pak odstoupení od smlouvy o účtu, uplynutí sjednané doby, pokud byla smlouva uzavřena na dobu určitou, nebo splnutí práv a povinností v jedné osobě. Vymezení důvodů zániku závazku společně s podmínkami jejich realizace bude zpravidla ujednáno ve smlouvě o účtu, resp. v obchodních podmínkách.

Následkem zániku závazku ze smlouvy o účtu je vznik povinností stanovených § 2668 ObčZ na straně toho, kdo vede účet. Majiteli účtu právní úprava žádné povinnosti neukládá a v případě, že má být určitými povinnostmi zatížen, je třeba jejich výslovného sjednání ve smlouvě o účtu.¹⁴²

Ten, kdo vede účet, je povinen:

- vypořádat bez zbytečného odkladu pohledávky a dluhy vztahujících se k příslušnému účtu,
- zrušit účet a vyplatit zůstatek peněžních prostředků majiteli účtu.

Vypořádáním pohledávek a dluhů se rozumí zejména provedení převodů peněžních prostředků udělených pomocí platebních prostředků a šeků přede dnem zániku závazku ze smlouvy o účtu. Platebním prostředkem se dle § 2 odst. 1 písm. b) PlStk. rozumí „zařízení nebo soubor postupů dohodnutých mezi poskytovatelem platebních služeb a uživatelem platebních služeb, které jsou vztaženy k osobě uživatele a kterými uživatel platebních služeb dává platební příkaz“. Za platební prostředky jsou považovány především platební karty, bankomaty, elektronické peněženky a kódy a postupy dohodnuté v rámci internetového bankovníctví.

Po vypořádání všech pohledávek a dluhů nastává fáze zrušení účtu. Zrušením účtu dochází k zániku dluhu toho, kdo vede účet, vůči majiteli účtu. V návaznosti na

¹⁴² Např. o povinnost vrátit platební karty či tiskopisy šeků.

vymezení účtu jako evidence pohledávky, resp. dluhu toho, kdo vede účet, je třeba za zrušení považovat především vymazání údajů o tomto dluhu z účetních knih.¹⁴³

Po zrušení účtu vyplatí v hotovosti ten, kdo vedl účet, zbylý zůstatek peněžních prostředků na účtu jeho majiteli. Pokud tak bylo sjednáno, bude zůstatek bezhotovostně převeden na jiný účet majitelem určený. Nebude-li realizována výplata zůstatku ani jeho převod na jiný účet, zbylé peněžní prostředky představují pohledávku majitele účtu za tím, kdo vedl účet. Právo na vyplacení zůstatku peněžních prostředků je majetkové právo, a tudíž podléhá promlčení ve smyslu § 611 ObčZ. Promlčecí lhůta u práva na vydání peněžních prostředků uložených na účtu počne běžet ode dne, kdy smluvní závazek vzniklý na základě smlouvy o účtu zanikl.

V souvislosti se zánikem závazku ze smlouvy o účtu se nabízí otázka týkající se práva toho, kdo vede účet, na započtení peněžních prostředků na účtu na úhradu vzájemných pohledávek vzniklých na základě smlouvy o účtu. Možnost započtení vzájemných pohledávek je právní úpravou výslovně připuštěna v § 1985 ObčZ. Ustanovení přijímá závěr Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 14. 12. 2006,¹⁴⁴ kterým Nejvyšší soud judikoval, že pohledávku ze smlouvy o běžném účtu lze započíst, aniž by věřitel před učiněním jednání směřujícím k započtení vyzval dlužníka k plnění.

6.1. Výpověď

Výpověď, jakožto jeden z nejčastějších důvodů zániku závazku ze smlouvy o účtu, lze vymezit jako jednostranné adresované právní jednání směřující k zániku závazkového vztahu. Přičemž v úvahu přichází jen u závazků, jejichž plnění má trvalý nebo nepřetržitý charakter (např. vedení účtu). Obecnou úpravu výpovědi provádí § 1998 a 1999 ObčZ, přičemž prvně uvedené ustanovení stanoví, že závazek lze vypovědět, pokud si tak strany ujednají nebo pokud tak stanoví zákon. V případě výpovědi smlouvy o účtu, která je smlouvou o platebních službách, jsou podmínky výpovědi upraveny v § 95 až 97 PIStk.

V důsledku vyloučení aplikace PIStk na jiný než platební účet, jsou podmínky výpovědi smlouvy o účtu, na jejímž základě byl zřízen jiný než platební účet, zakotveny ve zvláštní úpravě jiného než platebního účtu v § 2674 a § 2675 ObčZ.

¹⁴³ LIŠKA, P., *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 103.

¹⁴⁴ Rozsudek NS ze dne 14. 12. 2006, sp. zn. 29 Odo 10/2005.

6.1.1. Výpověď smlouvy o platebním účtu

Zákon o platebním styku rozlišuje mezi výpovědí smlouvy o platebních službách podanou uživatelem platebních služeb (majitelem účtu) a poskytovatelem platebních služeb (tím, kdo vede účet).

Uživatel platebních služeb je dle § 95 PlStk oprávněn „*rámcovou smlouvu kdykoli písemně vypovědět, i když byla uzavřena na dobu určitou.*“ Právo výpovědi je založeno přímo zákonem, a proto odpadá potřeba jeho zvláštního sjednání v rámci smlouvy. Rovněž není požadována existence žádných výpovědních důvodů. Uživatel je nicméně povinen výpověď učinit v písemné formě. Takto velmi široce pojatá možnost výpovědi je odůvodněna snahou o usnadnění mobility uživatelů platebních služeb a tím posílení hospodářské soutěže na trhu platebních služeb.

Pro případ, že si smluvní strany sjednaly výpovědní dobu, závazek z rámcové smlouvy zaniká jejím uplynutím, přičemž délka sjednané výpovědní lhůty nesmí být delší než jeden měsíc.¹⁴⁵ Právní úprava neposkytuje subsidiární délku výpovědní doby použitelnou pro případ absence jejího smluvního ujednání, a proto k zániku závazku dochází již dnem doručení výpovědi poskytovateli platebních služeb.

Na základě § 95 odst. 2 PlStk je poskytovatel oprávněn za určitých okolností požadovat sjednanou úplatu v souvislosti s výpovědí uživatele platebních služeb. Úplata musí být přiměřená a odpovídat skutečným nákladům vzniklých poskytovateli v důsledku zániku závazku, nicméně právo na úplatu náleží poskytovateli pouze tehdy, pokud právní vztah založený rámcovou smlouvou trval kratší dobu než jeden rok. Beran J. zastává názor, že splnění povinnosti zaplatit úplatu není podmínkou platnosti učiněné výpovědi. Rámcová smlouva tedy zaniká dojitím poskytovateli, popř. uplynutím sjednané výpovědní doby.¹⁴⁶

Poskytovatel platebních služeb je v souladu s § 96 PlStk oprávněn vypovědět pouze rámcovou smlouvu uzavřenou na dobu neurčitou za předpokladu, že taková možnost byla smluvně ujednána. Právní úprava nepřipouští sjednání výpovědní doby kratší než dva měsíce (pokud má uživatel postavení spotřebitele či drobného

¹⁴⁵ V případě že uživatel nemá status spotřebitele či drobného podnikatele v souladu s § 75 odst. 3 PlStk je stranám umožněno sjednat si výpovědní dobu delší než jeden měsíc.

¹⁴⁶ BERAN, J., in BERAN, J., DOLEŽALOVÁ, D., STRNADEL, D., ŠTEPÁNKOVÁ, A. *Zákon o platebním styku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 458.

podnikatele). Pro výpověď učiněnou poskytovatelem platební služby je nutné dodržet předepsaný způsob dle § 80 odst. 1 PlStk.

6.1.2. Výpověď smlouvy o jiném než platebním účtu

Zvláštní úprava jiného než platebního účtu taktéž rozlišuje mezi zánikem závazku výpovědí podanou majitelem účtu a tím, kdo vede účet.

Občanský zákoník v § 2674 ObčZ opravňuje majitele účtu smlouvu vypovědět bez výpovědní doby a bez ohledu na skutečnost, zda smlouva byla uzavřena na dobu určitou či neurčitou, V takovém případě dochází k zániku závazku účinností výpovědi (§ 1998 odst. 2 ObčZ), kterou se rozumí okamžik dojití výpovědi tomu, kdo vede účet.

V případě výpovědi toho, kdo vede účet, právní úprava rozeznává výpověď s výpovědní dobou a výpověď s okamžitými účinky, tj. bez výpovědní doby. Ten, kdo vede účet, má právo podat okamžitou výpověď, pokud majitel účtu poruší podstatným způsobem povinnost vyplývající ze smlouvy. Právním důvodem není pouhé porušení smluvní povinnosti, nýbrž porušení povinnosti podstatným způsobem. Co lze považovat za podstatné porušení bude v praxi zpravidla specifikováno ve smlouvě o účtu, resp. v obchodních podmínkách. Právní úprava odstoupení od smlouvy rozumí podstatným porušením povinnosti „*takové porušení povinnosti, o němž strana porušující smlouvu již při uzavření smlouvy věděla nebo musela vědět, že by druhá strana smlouvu neuzavřela, pokud by toto porušení předvídala.*“¹⁴⁷

Bez právního důvodu je ten, kdo vede účet, oprávněn vypovědět závazek pouze s výpovědní dobou a s účinností výpovědi ke konci měsíce následujícího po měsíci, v němž byla výpověď majiteli účtu doručena. Otázkou je, zda ten, kdo vede účet, může vypovědět pouze závazek ze smlouvy o jiném než platebním účtu uzavřeném na dobu neurčitou. Z absence výslovného přípuštění možnosti vypovědět smlouvu na dobu určitou a ze skutečnosti, že v případě majitele účtu tak zákonodárce učinil, lze usuzovat, že ten, kdo vede účet, má právo vypovědět pouze smlouvu o účtu uzavřenou na dobu neurčitou.¹⁴⁸

¹⁴⁷ Ustanoven § 2002 ObčZ.

¹⁴⁸ Srov. HORÁČEK, T. in ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J.; A KOL. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 258 – 259.

6.2. Služba změny účtu

Na závěr kapitoly o ukončení závazkového vztahu je zařazena pasáž pojednávající o službě změny účtu, kterou považují za důležité zmínit. Služba změny účtu, jejíž procesní postup je upraven v čl. 10 Směrnice o základním platebním účtu,¹⁴⁹ umožňuje spotřebitelům jednoduchý a časově nenáročný postup při změně platebního účtu od jednoho (**převádějíciho**) poskytovatele platebních služeb k poskytovateli novému (**přijímajícímu**).

V rámci poskytování služby změny účtu Směrnice o základním platebním účtu stanoví především okruh povinností ukládaných jednak převádějíci mu a jednak přejímajícímu poskytovateli platebních služeb. Proces změny účtu je zahájen v okamžiku, kdy přijímající poskytovatel obdrží zmocnění od majitele účtu. Zmocněním poskytuje majitel účtu jak převádějíci mu, tak přejímajícímu poskytovateli zvláštní souhlas k provedení úkolů uvedených v čl. 10 odst. 2 až 6 Směrnice o porovnatelnosti poplatků souvisejících s platebními účty, změně platebního účtu a přístupu k platebním účtům se základními prvky. Zmocnění musí obsahovat náležité vymezení konkrétních úkolů, ke kterým je souhlas udělován. Přijímající poskytovatel je povinen v určité době po udělení zmocnění vyzvat převádějíci ho poskytovatele k provedení úkolů ve zmocnění specifikovaných.¹⁵⁰ Následně je k provedení určitých úkolů povinen rovněž přejímající poskytovatel.¹⁵¹

Směrnice o základním platebním účtu umožňuje členským státům uplatňovat pro službu změny účtu opatření a postupy založené na jiných požadavcích, než které jsou stanoveny ve Směrnice o základním platebním účtu, avšak pouze za předpokladu, „*je-li to zjevně v zájmu spotřebitele, nevzniká-li tím pro spotřebitele žádná další zátěž a proběhne-li změna účtu nejdéle v témže celkovém časovém rámci, jaký je uveden v odstavcích 2 až 6.*“¹⁵²

¹⁴⁹ Směrnice dosud nebyla transponována do českého právní řádu, v současnosti probíhá veřejná konzultace k její transpozici, která byla zahájena Ministerstvem financí dne 22. ledna 2015.

¹⁵⁰ Na základě čl. 10 odst. 3 písm. a) až f) se např. jednat o předání seznamu stávajících trvalých příkazů, poskytnutí informací o opakujících se příchozích úhradách, ukončení přijímání inkas a příchozích úhrad s účinkem ode dne určeného ve zmocnění, zrušení platebního účtu vedeného u převádějíci ho poskytovatele ke dni určenému spotřebitelem atd.

¹⁵¹ Na základě čl. 10 odst. 5 se jedná např. o zřízení trvalých příkazů k úhradě požadovaných spotřebitelem a s účinkem ode dne určeného ve zmocnění je provádí nebo provedení nezbytné přípravy na to, aby mohl přijímat inkasa, a s účinkem ode dne určeného ve zmocnění je přijímá.

¹⁵² Čl. 10 odst. 1 Směrnice.

Přijatá diskrece pro členské státy je odůvodněna skutečností, že v právních řádech některých členských států EU je již služba změny účtu zavedena. V ČR nejsou podmínky poskytování služby změny účtu doposud upraveny právními předpisy, avšak většina bank působících na trhu platebních služeb přistoupila k tzv. Kodexu „mobility klientů – postup při změně banky.“ který zakotvuje procesní pravidla pro změnu banky. Přistoupivší banky se dobrovolně zavázaly dodržovat závazný postup stanovený Kodexem a tím umožnit svým klientům jednodušší přestup k jiné bance.¹⁵³

¹⁵³ MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. Konzultační materiál k transpozici k transpozici Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/92/EU ze dne 23. července 2014 o porovnatelnosti poplatků souvisejících s platebními účty, změně platebního účtu a přístupu k platebním účtům se základními prvky ze dne 22. 1. 2015. [online]. [cit. 2014-03-10]. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/regulace/platebni-sluzby-a-vyporadani-obchodu/zakladni-informace/2015/konzultacni-material-k-transpozici-smern-20315>> .

7. Přejchodná úprava účtu

Právní vztahy ze smlouvy o účtu představují jeden z případů, kdy se nová právní úprava aplikuje i na vztahy založené před nabytím její účinnosti. Důvodem je zejména dlouhodobý charakter těchto právních vztahů a z toho vyplývající potřeba sjednocení právního režimu do jednotné formy. Dnem účinnosti občanského zákoníku začal pro všechny závazkové vztahy vzniklé na základě smlouvy o účtu (tj. smlouvy o běžném a vkladovém účtu) platit dvojitý právní režim. Přejchodné ustanovení (§ 3077 ObčZ) provádějící vzájemný vztah obou právních úprav stanoví, že účet se řídí občanským zákoníkem od dne nabytí jeho účinnosti, a to včetně smluv o účtu uzavřených před tímto dnem, přičemž otázky týkající se vzniku a platnosti smlouvy o účtu se nadále posuzují podle předchozí právní úpravy. Naopak obsah právního vztahu, tj. subjektivní práva a povinnosti se řídí novou právní úpravou s výjimkou práv a povinností vzniklých před nabytím účinnosti nové právní úpravy, na které se bude vztahovat předchozí právní úprava obsažená v obchodním zákoníku a občanském zákoníku r roku 1964.

Pokud smlouva o účtu obsahuje odchylná ujednání smluvních stran od dispozitivních ustanovení předchozí právní úpravy, lze jich použít pod podmínkou, že nejsou v rozporu s kogentní úpravou ObčZ. V opačném případě má zákonná úprava přednost.

V souvislosti s uplatněním nové právní úpravy nenastaly v praxi závažnější problémy, jelikož nová právní úprava byla promítnuta do právních vztahů především prostřednictvím změny všeobecných obchodních podmínek v rámci změny rámcové smlouvy ve smyslu § 94 PlStk.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo provedení rozboru právní úpravy účtu, a to především z pohledu úpravy obsažené v novém občanském zákoníku. V rámci provedené analýzy dané problematiky byl podán výklad aktuální právní úpravy v kontextu s úpravou předchozí, která byla obsažena zejména v obchodním zákoníku a občanském zákoníku z roku 1964. Jak již bylo řečeno v úvodu diplomové práce, nejedná se o komplexní komparaci, pouze o stručné vymezení některých odlišností.

Na základě provedeného rozboru lze dospět k závěru, že právní úprava účtu v občanském zákoníku vychází z předchozí právní úpravy obchodního zákoníku, přičemž zákonná pravidla přizpůsobuje aktuálním trendům. Uvedené lze spatřovat v zakotvení neformálnosti některých právních jednání vztahujících se k účtu. Například odstranění požadavku písemné formy pro smlouvu o účtu.

Právní úprava účtu tak má v zásadě dispozitivní charakter a proto je stranám umožněno sjednat si vzájemnou dohodu vlastní obsah závazkového vztahu založeného smlouvou o účtu. Určité omezení smluvní svobody představuje právní úprava spotřebitelských smluv, v případě, že na straně majitele účtu vystupuje spotřebitel.

V občanském zákoníku je vyjádřena zásada, dle které je uplatňování soukromého práva nezávislé na uplatňování práva veřejného. Promítnutí této zásady do právní úpravy se projevuje ve změně označení smluvních stran smlouvy o účtu. Občanský zákoník v dílu 11 části čtvrté hlavy druhé nadále nestanoví, že smluvní stranou závazků je banka. Toto vymezení jedné smluvní strany smlouvy o účtu je nahrazeno obecným označením smluvních stran.

Občanský zákoník pod pojem účet zahrnuje platební účet, jiný než platební účet a vkladní knížku. Provádí pouze obecnou úpravu účtu, která je společná všem typům účtu, a dále stanoví zvláštní pravidla vztahující se na jiný než platební účet a na vkladní knížku. V případě platebního účtu pouze odkazuje na zvláštní úpravu obsaženou v zákoně o platebním styku. Obecná úprava účtu představuje minimální právní základ platebního účtu, který je použitelný v případě absence příslušné úpravy v zákoně o platebním styku či v případě vyloučení jeho aplikace nebo pokud si smluvní strany neupravily určitou otázku smluvně.

Nová právní úprava opouští od pojetí smluv o běžném účtu a smluv o vkladovém účtu, kdy obchodní zákoník rozlišoval mezi smlouvami, které byly

smlouvami o platebních službách upravené zákonem o platebním styku a které znaky smlouvy o platebních službách nenaplňovaly. Namísto toho občanský zákoník nastoluje nové členění účtů na účty platební a jiné než platební. Vzhledem k vymezení obsahu závazku ze smlouvy o účtu však nadále přetrvávají určité definiční problémy v souvislosti s tímto členěním.

Na základě uvedeného lze proto konstatovat, že občanský zákoník neposkytuje ucelenou úpravu účtu. Právní úprava účtu je obsažena jednak v občanském zákoníku, jakožto soukromoprávním kodexu, a jednak v zákoně o platebním styku, jakožto předpisu práva veřejného.

Seznam zkratek

ObčZ event. **občanský zákoník** – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

PIStk event. **zákon o platebním styku** – zákon č. 284/2009 Sb., o platebním styku, ve znění pozdějších předpisů

ZoB event. **zákon o bankách** – zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů

DrZál event. **zákon o spořitelních a úvěrních družstvech** – zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

ObchZ event. **obchodní zákoník** – zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

občanský zákoník z roku 1964 – zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Směrnice o platebních službách – Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/64/ES ze dne 13. listopadu 2007 o platebních službách na vnitřním trhu, kterou se mění směrnice 97/7/ES, 2002/65/ES, 2005/60/ES a 2006/48/ES a zrušuje směrnice 97/5/ES

Směrnice o základním platebním účtu – Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/92/EU ze dne 23. července 2014 o porovnatelnosti poplatků souvisejících s platebními účty, změně platebního účtu a přístupu k platebním účtům se základními prvky

Směrnice o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o jejím výkonu – Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/36/EU ze dne 26. června 2013 o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o obezřetnostním dohledu nad úvěrovými institucemi a investičními podniky, o změně směrnice 2002/87/ES a zrušení směrnic 2006/48/ES a 2006/49/ES

Všeobecné obchodní podmínky ČNB - Věstník ČNB, částka 22/1994. Úřední sdělení České národní banky o vydání Všeobecných podmínek, kterými se stanoví zásady vedení účtů klientů bank a provádění platebního styku a zúčtování na těchto účtech ze dne 24. 10. 1994.

ČNB – Česká národní banka

EU – Evropská unie

ČR – Česká republika

Q – označení odpovědi Evropské komise na dotazy veřejnosti ke Směrnici o platebních službách s označením čísla a data uveřejnění odpovědi

Použitá literatura a prameny

Komentářová literatura a učebnice:

- BERAN, J., DOLEŽALOVÁ, D., STRNADEL, D., ŠTĚPÁNOVÁ, A.: Zákon o platebním styku: komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, xvi, 676 s. Beckovy malé komentáře. ISBN 978-807-4003-691.
- ELIÁŠ, K. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem: komentář*. 1. vydání. Praha: Sagit, 2012, xvi, 676 s. Beckovy malé komentáře. ISBN 978-80-7208-922-2.
- HENDRYCH, D. a kolektiv. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, xxii, 1459 s. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-807400-059-1.
- HERMANN-OTAVSKÝ, K. *O obchodech podle čtvrté knihy všeobecného zákona obchodního*. Praha: Všehrd, 1928.
- HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, xviii, 1317 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-535-0.
- HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, xviii, 2072 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-287-8.
- JINDŘICHOVÁ, D., HLÁDEK, T. *Závazky ze smlouvy o účtu, jednorázovém vkladu, akreditivu a inkasu v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 246 s. ISBN 978-80-7400-510-7.
- KOPÁČ, L. *Obchodní kontrakty. Obecná úprava obchodních smluv*. I. Díl. Praha: Prospektrum, 1993, 357 s. ISBN 80-7175-020-4.
- LIŠKA, P. *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s, 2014, 225 s. Právní monografie. ISBN 978-80-7478-722-5.
- LIŠKA, P., ELEK, Š., MAREK, K. *Bankovní obchody*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, 214 s. ISBN 978-80-7478-510-8.

- MAREK, K., ŽVÁČKOVÁ, L. *Obchodní podmínky, obchodní zvyklosti a vykládací pravidla*. 1. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, xii, 282 s. ISBN 978-80-7357-333-1.
- PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 5. díl: komentář*. 1. vydání. Praha: Linde, 1999, 687 s. Beckovy malé komentáře. ISBN 80-720-1175-8.
- PIHERA, V. *Zákon o bankách: komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, xviii, 499 s. Beckovy malé komentáře. ISBN 978-80-7400-389-9.
- PLÍVA, S. *Obchodní závazkové vztahy*. 2., aktualiz. vydání. Praha: ASPI, 2009, 339 s. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7357-444-4.
- ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, 1700 s. ISBN 978-80-7478-638-9.
- ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, 1516 s. ISBN 978-80-7478-630-3.

Odborné články:

- ELEK, Š. *Některé otázky nové právní úpravy platebních služeb*. *Obchodněprávní revue*. 2010, č. 6, 160 – 171 s.
- LIŠKA, P., *Smlouva o platebních službách*, *Obchodněprávní revue* 2010, č. 5, 125 – 137 s.
- LIŠKA, P. *Nová právní úprava smlouvy o běžném účtu a smlouvy o vkladovém účtu*. *Právní fórum*. 2010, č. 7, 324 - 335 s.
- LIŠKA, P. *Právní úprava účtu v novém občanském zákoníku*. *Právní rozhledy* 2013, č. 11, 401 – 404 s.
- LIŠKA, P. *Některé právní aspekty spotřebitele ve smlouvě o běžném účtu*. *Právní rozhledy*. 2007, č. 3, 81 s.
- LIŠKA, P. *Některé nové problémy právní úpravy uzavírání soukromoprávních smluv*. *Právní rozhledy*. 2010, č. 21. 765 s.

Judikatura:

- *Benincasa v. Dentalkit Srl*, ESD, C-269/95, 3. července 1997.
- *Johann Gruber v Bay Wa AG*, ESD, C-464/01, 20. ledna 2005.
- *Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság v Invitel Távközlési Zrt*, ESD, C-472/10, 26. dubna 2012.
- Rozsudek NS ze dne 14. 4. 2000, sp. zn. 21 Cdo 1774/1999.
- Rozsudek NS ze dne 14. 12. 2006, sp. zn. 29 Odo 10/2005.

Internetové zdroje:

- ČNB. *Bankovní dohled 2004*. [online]. [cit. 2015-03-17]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/archiv/banky/download/bd_2004_c.pdf>.
- MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. Konzultační materiál k transpozici k transpozici Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/92/EU ze dne 23. července 2014 o porovnatelnosti poplatků souvisejících s platebními účty, změně platebního účtu a přístupu k platebním účtům se základními prvky ze dne 22. 1. 2015. [online]. [cit. 2015-03-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/regulace/platebni-sluzby-a-vyporadani-obchodu/zakladni-informace/2015/konzultacni-material-k-transpozici-smern-20315>>.
- ČNB, Výkladová stanoviska k vybraným ustanovením zákona o platebním styku. [online]. [cit. 2015-03-23]. Dostupné z WWW: <https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/platebni_styk/pravni_predpisy/vykladova_stanoviska/download/vykladova_stanoviska_zakona_o_plat_styku_k_20130213.pdf>.
- HOUT, Martin. *Překvapivé klauzule v obchodních podmínkách aneb kam kráčíš, ochrana spotřebitele?* [online]. [cit. 2015-03-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/prekvapive-klauzule-v-obchodnich-podminkach-aneb-kam-kracis-ochrano-spotrebitele-93410.html>>.

Právní předpisy:

- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 284/2009 Sb., o platebním styku, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/44/ES ze dne 6. května 2009, kterou se mění směrnice 98/26/ES o neodvolatelnosti zúčtování v platebních systémech a v systémech vypořádání obchodů s cennými papíry
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/92/EU ze dne 23. července 2014 o porovnatelnosti poplatků souvisejících s platebními účty, změně platebního účtu a přístupu k platebním účtům se základními prvky
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/36/EU ze dne 26. června 2013 o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o obezřetnostním dohledu nad úvěrovými institucemi a investičními podniky, o změně směrnice 2002/87/ES a zrušení směrnic 2006/48/ES a 2006/49/ES
- Věstník ČNB, částka 22/1994. Úřední sdělení České národní banky o vydání Všeobecných podmínek, kterými se stanoví zásady vedení účtů klientů bank a provádění platebního styku a zúčtování na těchto účtech ze dne 24. 10. 1994. [online]. [cit. 2015-03-25]. Dostupné z WWW: <https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/vestnik/1994/download/v_1994_22.pdf>.

Abstrakt

Diplomová práce se věnuje problematice účtu. Účet lze považovat za finanční produkt sloužící k ukládání dočasně volných peněžních prostředků a především k uskutečňování bezhotovostního platebního styku. Cílem této práce je rozbor aktuální právní úpravy účtu v občanském zákoníku, kde je nově úprava obsažena v důsledku rekodifikace soukromého práva. V některých pasážích práce je podán výklad vztahující se k předmětu diplomové práce v kontextu s předchozí právní úpravou obchodního zákoníku.

Práce je rozdělena do sedmi kapitol.

V první kapitole je pozornost věnována rozboru podstaty účtu z pohledu odborné právní literatury.

Druhá kapitola poskytuje základní právní charakteristiku smlouvy o účtu. Kapitola se dále zaměřuje na popis smlouvy o účtu jako bankovního obchodu a smlouvy o účtu z pohledu spotřebitelského práva. V této části práce je rovněž provedeno vymezení smluvních stran smlouvy o účtu. Závěr kapitoly pojednává o problematice bankovních obchodních podmínek.

Třetí kapitola poskytuje analýzu obecné úpravy účtu v občanském zákoníku, která je společná všem typům účtu. Nejpodstatnější část této kapitoly se zabývá členění typů účtu na platební a jiný než platební účet.

Čtvrtá kapitola pojednává o smlouvě o účtu, která je smlouvou o platebních službách dle zákona o platebním styku. Zákon o platebním styku rozlišuje dvě základní podoby smlouvy o platebních službách.

Pátá kapitola popisuje proces změny smlouvy o účtu z pohledu jak občanského zákoníku, tak zákona o platebním styku.

Šestá kapitola naopak rozebírá právní úpravu zániku závazku ze smlouvy o účtu.

V závěrečné kapitole je proveden stručný výklad přechodné úpravy účtu, tj. vztah dřívější právní úpravy s úpravou aktuální.

Cizojazyčné resumé

The thesis is dedicated to the matter of a bank account. The bank account is considered to be a financial product that serves for depositing of temporarily free financial funds and primarily for realizing cashless payment system. The aim of this thesis is to provide an analysis of current applicable and effective legislation considering the bank account in Civil Code, where newly contained the bank account legislation as a result of recodification of private law. In some sections of the thesis the analysis of the legislation is accomplished in the context of the antecedent legislation in former Commercial Code.

The thesis is divided into seven chapters.

The first chapter is dedicated to analyse the basis of the bank account from the point of view of legal doctrine.

The second chapter provides fundamental legal characteristic of bank account contract. This chapter describes the bank account contract as banking contract and focuses on the bank account contract from the point of view of consumer law. This chapter also provides analysis of parties of the bank account agreement. The end of the chapter discusses the general characterization of banking terms and conditions.

Third chapter provides analysis of general legislation of the bank account from the perspective of Civil Code. These legal provisions are common for all types of bank accounts and lay down fundamental rules regarding the bank account. The most relevant part of this chapter deals with classification of the types of bank account especially payment account and account that is not payment.

Fourth chapter contains a treatise on bank account contract as a payment services contract according to the Payment System Act. The Payment System Act distinguishes two basic forms of payment services contract.

Fifth chapter describes the proces of changes of the bank account contract according to the Civil Code and Payment System Act as well.

Sixth chapter explains possibilities of termination of the bank account contract.

The final chapter provides brief interpretation of relation between antecedent legislation and current applicable and effective legislation in Civil Code.

NÁZEV DIPLOMOVÉ PRÁCE V ANGLICKÉM JAZYCE

Bank account

KLÍČOVÁ SLOVA

Smlouva o účtu, Platební styk, Smlouva o platebních službách.

KEY WORDS

Bank Account Contract, Payment system, Payment Services Contract.